

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Immateriella tillgångar

Hur svenska maskin- och elektroniktillverkare redovisar utgifter för forskning och utveckling

Kandidatuppsats i Externredovisning

Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet

Vårterminen 2013

Handledare: Elisabeth Frisk

Tobias Holm: 820116

Caroline Johansson: 860424

Förord

Vi vill tacka vår handledare Elisabeth Frisk för hennes tid och konstruktiva vägledning. Vi önskar även rikta ett tack till våra respondenter för att de tog sig tid att ställa upp på intervju och gav oss svar som var av stort värde för studien.

Caroline Johansson & Tobias Holm

Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet

Sammanfattning

Titel: Immateriella tillgångar – Hur svenska maskin- och elektroniktilverkare redovisar forskning och utveckling

Författare: Tobias Holm & Caroline Johansson

Handledare: Elisabeth Frisk

Institution: Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Bakgrund och problem: Redovisning av immateriella tillgångar har länge varit ett omdebatterat ämne. Samhället går mot mer och mer kunskapsbaserad produktion och resurser av immateriell karaktär är utgör en central roll i företagets ekonomiska situation. Forskning har visat att resurser i form av forskning och utveckling anses vara viktiga resurser och av stor betydelse för företagets tillväxt. Därför ligger denna studies fokus på redovisning av forsknings- och utvecklingsutgifter. Problematiken på detta område är främst kopplad till om utgifter för denna typ av arbete ska aktiveras i balansräkningen eller kostnadsföras i takt med att de uppkommer.

Syfte: Syftet med denna uppsats är att tydliggöra för användare av årsredovisningar hur svenska noterade elektronik- och maskintillverkare hanterar utgifter för forskning och utveckling i dess redovisning inom ramen för International Financial Reporting Standards (IFRS).

Frågeställning:

- Hur presenteras utgifter för FoU i årsredovisningen hos svenska maskin- och elektroniktilverkare?
- Hur hanteras redovisningsvalet omedelbar kostnadsföring kontra aktivering?

Metod: Sex stora företag inom vald bransch har studerats. Uppsatsen är i huvudsak konstruerad med hjälp av den kvalitativa metoden. Primärdata har samlats in via direktintervjuer, telefonintervjuer samt e-postintervjuer. Utöver det har företagets hemsidor och årsredovisningar bidragit med information.

Slutsats: Svenska maskin- och elektroniktilverkare har ett genomarbetat system för redovisning av utgifter för FoU. Utgifterna aktiveras när processen anses såpass långt gången att ett antal erkännandekriterier är uppfyllda. Övriga utgifter kostnadsförs direkt. Största problemet på området är att företagen använder tolkningsutrymmet på olika sätt, vilket försvårar jämförbarheten för externa redovisningsanvändare. Trots att stora summor årligen investeras i FoU-projekt, utgör utgifterna en liten del av företagets övriga verksamhet, vilket gör FoU-redovisningens påverkan på de finansiella nyckeltalen begränsad.

Nyckelord: Immateriella tillgångar, Årsredovisning, IFRS, IAS 38, FoU.

Ordlista

FASB	Financial Accounting Standards Board
FoU	Forskning och Utveckling
IAS	International Accounting Standards
IASC	International Accounting Standards Committee
IASB	International Accounting Standards Board
IFRS	International Financial Reporting Standards
IMT	Immateriella Tillgångar
US GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles
KSV	Kostnad Sållda Varor

Innehåll

Figurförteckning	7
Tabellförteckning	7
1. INLEDNING.....	8
1.1. Bakgrund.....	8
1.2. Problemdiskussion.....	9
1.3. Syfte	10
1.4. Frågeställning	10
1.5. Avgränsningar.....	10
1.6. Fortsatt disposition.....	10
2. TEORETISK REFERENSRAM.....	11
2.1. Immateriella tillgångar	11
2.2. Forskning och utveckling.....	11
2.2.1 Metoder för redovisning av FoU	12
2.3. Redovisningens påverkan på de finansiella rapporterna.....	13
2.3.1 Omedelbar kostnadsföring.....	13
2.3.2 Aktivering.....	13
2.4. Aspekter på aktivering kontra kostnadsföring	13
2.5. Regelverk.....	14
2.5.1. IAS 38	14
2.6. Redovisningsprinciper	15
2.6.1. Rätvisande bild.....	15
2.6.2. Fortlevnadsprincipen.....	15
2.6.3 Periodiseringsprincipen.....	15
2.6.4. Försiktighetsprincipen	16
2.6.5. Matchningsprincipen.....	16
2.6.6. Realisationsprincipen.....	16
2.6.7. Jämförbarhetsprincipen	16
2.7. Översikt redovisningsval.....	16
3. METOD	17
3.1. Metodval	17
3.2. Tillvägagångssätt.....	17
3.2.1. Arbetets gång	17
3.2.2. Urval	18
3.2.3. Datainsamling	19
3.2.4. Dataanalys.....	19

3.3. Validitet och reliabilitet.....	19
3.4. Källkritik.....	20
3.5. Undersökningens komplikationer.....	20
4. EMPIRI.....	21
4.1. Företagsöversikt.....	21
4.2. ABB.....	22
4.2.1. Företagsfakta.....	22
4.2.2 Redovisning av FoU.....	22
4.3. Atlas Copco.....	23
4.3.1 Företagsfakta.....	23
4.3.2 Redovisning av FoU.....	23
4.4. Axis.....	24
4.4.1. Företagsfakta.....	24
4.4.2. Redovisning av FoU.....	24
4.4.3. Intervju.....	25
4.5. Electrolux.....	26
4.5.1 Företagsfakta.....	26
4.5.2 Redovisning av FoU.....	26
4.5.3. Intervju.....	27
4.6. Företag X.....	27
4.6.1. Företagsfakta.....	27
4.6.2. Redovisning av FoU.....	27
4.6.3. Intervju.....	28
4.7. NIBE Industrier.....	29
4.7.1. Företagsfakta.....	29
4.7.2. Redovisning av FoU.....	29
4.8. Intervju med revisor på PwC.....	30
5. ANALYS.....	32
5.1. Hur presenteras utgifterna för FoU i årsredovisningen?.....	32
5.2. Hur hanteras redovisningsvalet aktivering kontra kostnadsföring?.....	32
5.2.1 Redovisningsprinciper.....	33
5.2.2. Avskrivningstider.....	33
5.2.3. Bedömningsproblematik.....	34
5.2.4. Redovisningsvalens påverkan på nyckeltalen.....	34
5.3. Förslag på vidare forskning.....	35
6. SLUTSATS.....	36

Källförteckning	38
Bilaga 1 – Intervjufrågor Företag	41
Bilaga 2 - Intervjufrågor Revisor.....	42

Figurförteckning

Figur 1. Företagsöversikt.....	21
Figur 2. Kostnadsförd kontra aktiverad FoU, Miljoner SEK, 2012, ABB.....	22
Figur 3. Kostnadsförd kontra aktiverad FoU, Miljoner SEK, 2012, Atlas Copco.	24
Figur 4. Kostnadsförd kontra aktiverad FoU, Miljoner SEK, 2012, Axis.....	25
Figur 5. Kostnadsförd kontra aktiverad FoU, Miljoner SEK, 2012, Electrolux.	26
Figur 6 . Kostnadsförd kontra aktiverad FoU, Miljoner SEK, 2012, Företag X.....	28
Figur 7. Kostnadsförd kontra aktiverad FoU, Miljoner SEK, 2012, Nibe	30
Figur 8. Kostnadsförd FoU som andel av totala rörelsekostnader.	35
Figur 9. Aktiverade FoU utgifter som andel av totala tillgångar.....	35

Tabellförteckning

Tabell 1. Översikt redovisningsval.	16
Tabell 2. Företagsfakta ABB.....	22
Tabell 3. Företagsfakta Atlas Copco	23
Tabell 4. Företagsfakta Axis.....	24
Tabell 5. Företagsfakta Electrolux.	26
Tabell 6. Företagsfakta Nibe.	29
Tabell 7. FoU-posternas placering.....	32
Tabell 8. Företagens gjorda redovisningsval	33
Tabell 9. Företagens avskrivningstider för aktiverade FoU-tillgångar	34

1. INLEDNING

Kapitlet kommer att ge en inledande bakgrundsbeskrivning av problemområdet, redovisning av immateriella tillgångar i form av forskning och utveckling, FoU. Detta mynnar sedan ut i studiens syfte och frågeställning.

1.1. Bakgrund

Samhället går mot en allt mer kunskapsinriktad produktion (Marton et al, 2010). Immateriella tillgångar har därför kommit att utgöra en stor resurs och fått en alltmer central betydelse för företagets konkurrenssituation (Hunter et al, 2011).

En immateriell tillgång särskiljs från finansiella - och materiella tillgångar genom definitionen ”en identifierbar icke-monetär tillgång utan fysisk form” (FAR-akademi, 2011, s. 537). Redovisningen på detta område upplevs komplicerad och har blivit kraftigt debatterad av såväl redovisningspraktiker, företag, normstättare och forskare (Marton, et al, 2010). Problematiken grundar sig i svårigheter att identifiera vad som utgör tillgången. Det är dessutom en förutsättning att den immateriella resursen lever upp till den allmänna definitionen på en tillgång, vilket bland annat inkluderar att den förväntas generera framtida ekonomiska fördelar. (Ödman & Winqvist, 2002). Att på ett objektivt sätt säkerställa denna koppling är betydligt svårare för immateriella tillgångar än vad det är för både materiella och finansiella tillgångar (Marton et al, 2010).

Resurser i form av forskning och utveckling (FoU) anses vara viktiga ekonomiska resurser och av stor betydelse för företagens tillväxt (Dreyer, 1998). Redan 1966 visade undersökningar att överlevnadsförmågan för företag som opererar i läkemedels-, kemi- och elektronikbranschen är beroende av investeringar i forskning och utveckling (Drebin, 1966). För att bibehålla konkurrensförmågan fyller forskning och utveckling en viktig funktion hos både noterade och onoterade företag (Dreyer, 1998). Studier gjorda på den amerikanska marknaden visar på ett starkt samband mellan ökande vinster och investeringar i forskning och utveckling. Ökning var så hög som två dollar för varje dollar som investerades i forskning och utveckling, över en sju årsperiod, därtill visade studien att företagens marknadsvärde ökade med 5 gånger investeringen. Detta gällde för ihållande investeringar. Den främsta anledningen till ökningen i marknadsvärde var de realiserade framgångarna i forskning och utveckling genom vinster, information kring forskning och utveckling spelade en långt mindre roll. (Theodore, 1994).

Investering i denna typ av arbete är dock ofta förbundet med stora risker. Trots stora initiala utgifter finns ingen garanti för att projektet leder till framtida ekonomisk nytta för företaget. Det är denna osäkerhet som ligger till grund för den omdebatterade redovisningsproblematik som råder på området. (Artsberg, 2005). Vid redovisning av utgifter för forsknings- och utvecklingsarbete ställs företagen nämligen inför valet att kostnadsföra direkt, alternativt aktivera utgiften som tillgång. Svenska koncerner är skyldiga att följa regelverket International Financial Reporting Standards (IFRS). Där görs en gränsdragning mellan kostnader för forskning respektive utveckling där utgifter i förbindelse med det förstnämnda redovisas som kostnad, varemot utgifter som kan hänföras till utveckling istället kan aktiveras. (Smith, 2006).

Tidigare undersökningar har visat på att företagens lönsamhet har betydelse för om man väljer att aktivera eller kostnadsföra och att redovisningsvalet används för att gynna den bild företaget ger till externa intressenter. Tendensen är att lönsamma företag kostnadsför i större utsträckning pga. osäkerhet på om projektet kommer generera i framtida ekonomiska fördelar. (Lev, 2003). Mindre lönsamma företag skulle däremot ha en benägenhet att aktivera så stor del av utvecklingsutgifterna som möjligt i syfte att förbättra resultatet (Oswald & Zarowin, 2007). En annan aspekt som diskuterats är att företag medvetet undviker att aktivera för att istället genom ökade redovisade kostnader dra nytta av skattemässiga fördelar (Jenkins & Upton, 2001).

Regelverket erbjuder på detta redovisningsområde ett visst eget tolkningsutrymme och hur företagen väljer att använda detta påverkar sedan de finansiella rapporterna. Det skapar också en försämrad jämförbarhet mellan företag och samtidigt blir informationen till externa intressenter mindre tillförlitlig. (Lev, 2003).

1.2. Problemdiskussion

Svenska maskin- och elektronikföretag lägger årligen ner omkring 27 miljarder kronor på investeringar i forsknings- och utvecklingsprojekt. Ser man till samtliga näringsgrenar i Sverige står denna bransch för en tredjedel av utgifterna. (SCB, 2012). Redovisningen av dessa utgifter regleras i IAS 38. Efter införandet av IFRS är samtliga noterade svenska koncerner skyldiga att följa detta regelverk. En central fråga vid redovisning av utgifter för kostnader för forskning och utveckling är huruvida de ska kostnadsföras direkt eller aktiveras i balansräkningen. (Marton et al, 2011). Då det kan vara svårt att avgöra precis när ett projekt övergår från forskning till utveckling ger detta företaget utrymme för avvägningar och möjlighet att styra redovisningen (Lev, 2003). De val företaget gör får sedan effekt på resultat och balansräkning. En omedelbar kostnadsföring skapar ett försämrat resultat för det aktuella året, medan en aktivering blåser upp balansräkningen. Detta påverkar i sin tur bilden som allmänheten får av företaget. (Artzberg, 1992).

Det finns sedan tidigare mycket forskning kring ämnet applicerat på den forskningsintensiva läkemedelsbranschen. Denna forskning har bl.a. visat på att företagen väljer att kostnadsföra hela utgiften för forskning och utveckling både anser att det är för osäkert huruvida denna kommer att generera värde i framtiden. (Karlström & Träsklare, 2012). Det skulle därför vara av intresse att studera hur forskning och utveckling redovisas i andra typer av företag än läkemedelsföretag. Störst utgifter för forskning och utveckling har maskin- och elektronikbranschen. Företagen i denna bransch investerar årligen 4 gånger så mycket som läkemedelsföretagen i denna typ av projekt och branschen har, såvitt vi kunnat se, ännu inte utforskats på detta område i Sverige. (SCB, 2012). Samtidigt ses en markant ökning i antalet patentansökningar gjorda av företag som tillverkar elektroniska produkter (Tångring, 2012). Vi finner det därför intressant att, utifrån ett användarperspektiv, skapa fördjupad förståelse för hur redovisningen av FoU fungerar i praktiken hos svenska noterade elektronik- och maskintillverkare.

Investering i denna typ av projekt är förenat med en viss osäkerhet, då det ekonomiska utfallet är svårt att förutsäga. Detta återspeglas i att företagen tvingas till en avvägning mellan att redovisa utgiften som tillgång eller kostnad. Då IFRS-regleringen är principbaserad ges företagen ett eget tolkningsutrymme kopplat till huruvida FoU-utgifter ska redovisas. Gjorda redovisningsval påverkar därför de externa redovisningsanvändarnas analys av företagens

tillstånd och framtidsutsikter. Det är denna problematik som ligger till grund för frågeställningen.

1.3. Syfte

Syftet med denna uppsats är att tydliggöra för användare av årsredovisningar hur svenska noterade elektronik- och maskintillverkare hanterar utgifter för forskning och utveckling i dess redovisning inom ramen för IFRS.

1.4. Frågeställning

- Hur presenteras utgifter för FoU i årsredovisningen hos svenska maskin- och elektronikföretag?
- Hur hanteras redovisningsvalet omedelbar kostnadsföring kontra aktivering?

1.5. Avgränsningar

Denna undersökning fokuserar på redovisningen av utgifter för egenupparbetad forskning och utveckling av elektroniska produkter och maskiner i Sverige. Vidare avgränsar sig studien mot börsnoterade företag som följer IFRS. Inom given bransch har sedan sex företag valts ut.

1.6. Fortsatt disposition

Teoretisk referensram: Här presenteras den teoretiska referensramen. Tidigare forskning inom området beskrivs varefter en redogörelse för det regelverk för företagen har att rätta sig efter följer.

Metod: I detta avsnitt beskrivs studiens uppbyggnad samt vilka tillvägagångssätt som har använts för att samla in data samt för att analysera informationen. Begreppen validitet och reliabilitet diskuteras. Kapitlet avslutas med källkritik.

Empiri: Här presenteras de sex företag som ingår i studien samt hur vart och ett av dem redovisar utgifter för forskning och utveckling. En sammanställning av de intervjuer som genomförs med företagen samt med en revisor kunnig på området finns också presenterat i detta kapitel.

Analys: I detta kapitel ges en beskrivning av hur den praktiska hanteringen av redovisning av FoU fungerar i förhållande till rådande regelverk samt hur företagen använder det egna tolkningsutrymme som regelverket erbjuder.

Slutsats: I detta avsnitt besvaras studiens frågeställning.

2. TEORETISK REFERENSRAM

Referensramen syftar främst till att beskriva tidigare forskning inom området samt ge ökad beskrivning av det regelverk företagen har att rätta sig efter.

2.1. Immateriella tillgångar

Immateriella tillgångar saknar till sin natur fysisk existens och är många gånger svåra att identifiera, särskilja och konkretisera. Det finns en rad olika typer av immateriella tillgångar; patent- och upphovsrätter, varumärken, produktnamn och FoU. Gemensamt för de olika tillgångsslagen är, förutom osäkerhet i framtida nytta, svårigheten att koppla samman resurserna med intäkter och när dessa kan uppstå. Det är exempelvis svårt att värdera framtida ekonomiska fördelar av ett FoU-projekt innan man vet vad projektet genererar då det motsvarar att mäta något som ännu inte existerar. Det är därmed svårare att observera den tydliga överensstämmelse mellan redovisad tillgång och verklighetens motsvarighet som ofta råder för materiella anläggningstillgångar. Materiella tillgångar anses därför avbilda verkligheten på ett tillförlitligt sätt, medan tillgångsredovisning av immateriella tillgångar oftare ifrågasätts trots att de utgår från samma tillgångsdefinition och erkännandekriterier. (Hemlin, 2005).

En skillnad mellan tillgångsslagen ligger i att materiella tillgångar, som exempelvis byggnader och mark, redan existerar när identifiering görs, varemot immateriella resurser först måste upparbetas innan de kan identifieras. I förädlingsfasen ingår en risk att den immateriella tillgången inte kommer generera den framtida avkastning man hade förväntat. Denna osäkerhetsfaktor finns dock även hos materiella tillgångar. En investering i en fabrikslokal är exempelvis ingen garanti för framtida intäkter som motiverar en aktivering. (Ibid.).

Immateriella tillgångar som kundrelationer och kunskapsstillgångar skiljer sig också från materiella tillgångar genom att de inte kan separeras och säljas. Att värdera denna typ av tillgångar skapar en alltför spekulativ prissättning som helt saknar substans och blir nästintill omöjlig att sätta ett marknadspris på. Ett bra exempel på detta är 90-talsbubblan där det saknades substans i värderingen. Något annat som kännetecknar immateriella tillgångar är att de ofta inte själva kan skapa värde, utan endast tillsammans med materiella tillgångar. Redovisningen får problem när spekulativa värden kommer in i räkenskaperna. (Penman, 2009).

2.2. Forskning och utveckling

Forskning och utveckling kan, enligt OECD (2002), delas upp i tre delar:

- **Bas forskning**, utgår från experiment eller teorier och har som främsta uppgift att utöka kunskapsbasen om det grundläggande fenomenet och har inte någon direkt tillämpbarhet.
- **Tillämpad forskning**, skiljer sig på så sätt från bas forskning genom att inriktningen för denna typ av forskning är mot ett specificerat praktiskt tillämpbart mål.
- **Experimentell utveckling**, är ett systematiskt arbete som grundar sig på tidigare forskning eller praktiska erfarenheter och har som mål att slutligen producera nya produkter eller tjänster eller avsevärt förbättra de produkter och tjänster som redan finns. (OECD, 2002).

Studier påvisar starka samband mellan forskning och utveckling och framtida vinster. En studie gjord på amerikanska marknaden visar hur ökade utgifter för forskning och utgifter ger upphov till mycket större vinster än vad både analytiker och marknadsväntar sig. Forskarna menar att anledningen till detta har sin upprinnelse i att företagen måste kostnadsföra alla utgifter för forskning. Detta får som resultat att investerare konstant undervärderar de värden som ökade investeringar i forskning och utveckling bidrar med. Samtidigt menar forskarna att ett införande av aktivering skulle kunna öppna upp för en subjektivitet i rapporteringen. (Ciftci et al, 2012)

2.2.1 Metoder för redovisning av FoU

Enligt Hemlin (2005), finns åtminstone fem teoretiska sätt att hantera utgifter för FoU i externredovisningen.

- Kostnadsföring av samtliga utgifter.
- Aktivering av samtliga utgifter i de perioder utgifterna uppstår.
- Kostnadsföring av utgifter för forskning och aktivering av utgifter för utveckling.
- Aktivering av utgifter för forskning och kostnadsföring av utgifter för utveckling.
- Så länge det framgår vilket alternativ man har valt, är val av tillämpad metod av mindre betydelse. Huvudsaken är att effekterna på balans- och resultaträkning är tydligt beskrivna.

Vid val av metod görs samtidigt en avvägning mellan försiktighetsprincipen och matchningsprincipen. Att kostnadsföra samtliga utgifter tar hänsyn till den höga osäkerhet, kopplad till framtida nytta, en tillgångsaktivering skulle innebära och detta val är därför förenligt med försiktighetsprincipen. Vid aktivering av utgifter matchas kostnader mot framtida intäkter. På så sätt redovisas ett mer rättvisande resultat och redovisningen harmoniserar med matchningsprincipen. (Grindley, 1974).

En studie, genomförd i början av 1970-talet, tog sikte på hur 245 större forskningsföretag redovisade utgifter för FoU. Av studien framgick, att omedelbar kostnadsföring av utgifter i den period de uppkommer var den metod som dominerade i praxis, men trots detta ansågs den mest uttänkta och teoretiskt korrekta principen för redovisning av denna typ av utgifter vara matchningsprincipen. Argumentet var att det är den princip som bäst överensstämmer med hur materiella anläggningstillgångar, som maskiner och inventarier, redovisas. (Hemlin, 2005).

Ytterligare ett argument för aktivering av utgifter är att den tidigare nämnda osäkerhet om framtida nytta, vilken oftast är orsaken till omedelbar kostnadsföring, inte reduceras genom att FoU-utgifterna kostnadsredovisas. Det man åstadkommer är att man signalerar att det inte är fråga om en tillgång i balansräkningen. Istället ger tillgångar som redovisas som kostnader upphov till dolda reserver som kan bidra till framtida intäkter, vilket kan vara svårt för externa användare av redovisningen, att upptäcka. (Milburn, 1968).

I praxis skiljer sig hanteringen av FoU-utgifter mellan världens länder. Australien och Frankrike är de enda länder som under bestämda förhållanden tillåter eller kräver aktivering av utgifter hänförliga till forskning. Detta har sin bakgrund i att dessa länder inte redovisningsmässigt skiljer på utgifter för forskning respektive utveckling. IASB har försökt lösa problemet genom att introducera termerna forskningsfas och utvecklingsfas. Aktivering dominerar såtet att redovisa utvecklingsutgifter och tillämpas i alla länder förutom Tyskland, Japan och USA. De länder som använder IASBs regelverk samt Australien, Canada och Nya

Zeeland *kräver* balansering av utvecklingsutgifter när nödvändiga krav är uppfyllda, medan man i Frankrike och England *tillåter* balansering under dessa förhållanden. (Powell, 2003).

2.3. Redovisningens påverkan på de finansiella rapporterna

2.3.1 Omedelbar kostnadsföring

Vid omedelbar kostnadsföring av FoU-utgifter pressas redovisat resultat ner, vilket i sin tur medför ett antal konsekvenser. Framtida resultatutveckling och värdering av företag har ofta sin utgångspunkt i redovisat resultat och i tillfälle av att detta pressats ner finns risk att företagets aktier värderas lägre. Ett lågt resultat gör även att eget kapital och soliditet minskar, vilket i sin tur kan försvåra anskaffning av nytt främmande kapital. (Ball et al, 1991).

2.3.2 Aktivering

Att aktivera FoU-utgifter gör att redovisat resultat blir högre och både eget kapital och soliditet ökar. En ökad soliditet underlättar i sin tur ofta anskaffning av nytt främmande kapital. Samtidigt signalerar en ökad balansomslutning ofta ökad förväntad avkastning, vilket kan leda till högre värderade aktier. Att redovisa FoU-utgifter som tillgång i den offentliga årsredovisningen kan också vara med till att påverka investeringsviljan hos andra företag. (Ibid.).

2.4. Aspekter på aktivering kontra kostnadsföring

I en studie gjord på läkemedelsföretag, gjordes en jämförelse mellan att aktivera utgifter för forskning och utveckling som tillgång och att direkt kostnadsföra desamma. Undersökningen påvisade att det finns ett starkare samband mellan den presenterade redovisningsinformationen och dess ekonomiska värden, vinster och förluster, när det gäller att aktivera dessa kostnader som en tillgång istället för att kostnadsföra dem. (Healy et al, 2001).

I en annan undersökning, gjord i USA, där alla utgifter för forsknings och utveckling kostnadsförs, har forskare funnit att detta ökar informationsasymmetrin, dvs. att kännedom om företagets framsteg inom forskning och utveckling skiljer sig kraftigare åt mellan insiders och externa användare. Anledningen till detta skulle vara att insiders i forskningsintensiva företag gör större vinster på kunskaper kring hur företagets forskning och utveckling framskrider än vad insiders gör i företag som har liten eller ingen forskning och utveckling. Forskarna menar att om företagen kunde aktivera sina utgifter för forskning och utveckling då de har nått ett teknologiskt användbart stadiet samt redogör för viktiga framsteg i företagets forskning skulle minska informationsasymmetrin. (Aboody & Lev, 2000).

Det har i en studie, applicerad på franska företag, visat sig att företag som väljer att aktivera sina kostnader för forskning och utveckling som en tillgång har en negativ utveckling, både av börskurs, men också på vinster. Dessutom var dessa företag också högre belånade än företag som inte aktiverat sina kostnader för forskning och utveckling. (Cazavan-jeny & Jeanjean, 2006).

2.5. Regelverk

Det finns i dagsläget två internationellt ledande normgivande organisationer som båda reglerar den externa redovisningen av FoU; FASB (Financial Accounting Standards Board) och IASB (International Accounting Standard Board). FASB styr normutvecklingen i USA och har utvecklat reglerna i US GAAP (United States Generally Accepted Accounting Principles), vilket utgör USA:s redovisningsregler. Trots att organisationen endast normutvecklar redovisningen i ett enda land, anses den amerikanska ekonomin och dess kapitalmarknader vara så stora, att de har globalt inflytande. IASB:s är utgivare av IFRS, vilket är det regelverk som EU kräver att samtliga noterade bolag tillämpar i sin koncernredovisning. (Marton et al, 2010).

Sedan 2005 är samtliga företag som är noterade på en reglerad marknad skyldiga att följa International Financial Reporting Standards (IFRS) i sin koncernredovisning. IFRS har utgivits av IASB och består av en serie standarder som reglerar redovisningen. Standarderna är principbaserade, vilket innebär att de tar utgångspunkt i ett antal redovisningsprinciper som återfinns i IASB:s föreställningsram för utformning av finansiella rapporter. (Marton et al, 2010). Föreställningsramen används som vägledning, men vid konflikt med något som står i en specifik standard är reglerna i den specifika standarden gällande. (Ibid.).

Första versionen av rådande svenska regelverk utgavs av International Accounting, Standard Committee, förkortat IASC. IASC är föregångaren till IASB och dess standarder benämndes International Accounting Standards (IAS). De standarder som utvecklats efter 2001 har fått benämningen IFRS. I de tillfällen ingen väsentlig förändring gjorts efter detta år gäller dock fortfarande IAS - versionen. Av intresse för denna studie är främst IAS 38, Immateriella tillgångar. Här återfinns, förutom generella regler kopplat till redovisning av immateriella tillgångar, även riktlinjer för hur forsknings- och utvecklingsutgifter ska redovisas. (Ibid.).

2.5.1. IAS 38

Enligt Marton et al (2010), är IAS 38 en heltäckande standard för redovisning av de immateriella tillgångar som inte uttryckligen omfattas av en annan standard. Likt andra standarder tar IAS 38 upp ett antal definitioner. Där särskiljs en immateriell tillgång från materiella- och finansiella tillgångar genom att den definieras som *en identifierbar icke-monetär tillgång utan fysisk form*. (Marton et al, 2010, s.369).

För att en resurs ska klassas som en immateriell tillgång krävs att både de allmänna tillgångskriterierna i Föreställningsramen och vissa specifika krav för immateriella tillgångar i IAS 38 är uppfyllda. (Marton et al, 2010).

De allmänna tillgångskraven:

- Resursen har uppkommit till följd av en inträffad händelse.
- Den ska ge ekonomiska fördelar i framtiden.
- Företaget har bestämmande inflytande över resursen. (Ibid.)

Specifika krav för att klassas som en immateriell tillgång:

- Identifierbar. Den ska således kunna avskiljas från goodwill.
- Kontrollerbar genom juridiskt skydd alternativt att företaget på annat sätt kan se till att resursen inte sprids. (Ibid.).

För att tillgången ska vara *redovisningsbar* måste det därutöver vara sannolikt att ekonomiska fördelar tillfaller företaget och värdet på tillgången ska kunna beräknas på ett tillförlitligt sätt. Vid aktivering av en immateriell tillgång ska värdering ske till anskaffningsvärde. Beroende på om tillgången är anskaffad via förvärv eller intern uppbyggnad görs beräkningen på olika sätt. (Marton et al, 2010).

Den immateriella tillgången kan ha bestämbar alternativt obestämbar nyttjandeperiod. I det fall den är bestämbar ska företaget bedöma periodens längd och under denna period göra avskrivningar. En tillgång med obestämbar nyttjandeperiod skrivs inte av, utan istället görs en årligen (eller vid indikation på värdenedgång) nedskrivningsprövning där anskaffningsvärde och återvinningsvärde jämförs. Vid värdenedgång redovisas den del av redovisat värde som överstiger återvinningsvärdet som nedskrivning. (FAR Akademi, 2011).

När det gäller redovisning av utgifter för forskning och utveckling skiljer IAS 38 på forskningsfasen och utvecklingsfasen. Med forskningsfas avses sökandet efter ny kunskap, exempelvis processer för att få fram nya material, system eller tjänster och dess utvärdering och urval av forskningsresultatets tillämpning. Med motiveringen att forskningsfasen ligger längre från en försläpning av en framtida produkt och att de framtida ekonomiska fördelarna inte anses sannolika, får utgifter tillhörande denna fas inte aktiveras. Istället görs en omedelbar kostnadsföring. (Ibid.).

Under förutsättning att ett antal villkor är uppfyllda ska utgifter för utvecklingsarbete däremot tas upp i balansräkningen. Företaget ska ha teknisk och ekonomisk möjlighet att främst älla och avsikt att använda eller sälja den immateriella tillgången. IAS 38 kräver också att företaget ska påvisa hur tillgången ska generera framtida ekonomiska fördelar. Först när villkoren är uppfyllda kan aktivering inledas. (Ibid.).

2.6. Redovisningsprinciper

I syfte att säkerställa att ett företags finansiella rapporter blir jämförbara över tid och med andra företags finansiella rapporter, ges i *IAS 1 Utformning av finansiella rapporter* vägledning i hur redovisningen ska utformas. Både i denna standard och i Föreställningsramen för utformning av finansiella rapporter anges ett antal grundläggande principer som ska tillämpas. (FAR Akademi, 2011).

2.6.1. Rättvisande bild

De finansiella rapporterna ska ge en rättvisande bild av företagets ekonomiska situation. En rättvisande bild sägs föreligga när definitionen av tillgångar, skulder, intäkter och kostnader i Föreställningsramen följs i redovisningen. Upprättas de finansiella rapporterna i enlighet med IFRS, kommer det således att generera en rättvisande bild. (Marton et al, 2010).

2.6.2. Fortlevnadsprincipen

Dålikvidationsvärdet på tillgångar och skulder kan skilja sig från det värde som används i redovisningen upprättas finansiella rapporter utifrån förutsättningen att företaget driver en fortlöpande verksamhet och kommer att fortsätta göra det under överblickbar tid. (FAR Akademi, 2011)

2.6.3 Periodiseringsprincipen

Periodiseringsprincipen innebär att de finansiella rapporterna, med undantag för information om kassaflödesanalys, ska följa bokföringsmässiga grunder. Redovisningen ska således baseras på ekonomiska händelser och poster som tillgångar, skulder, eget kapital, kostnader

och intäkter ska redovisas när de motsvarar definitionerna och uppfyller föreställningsramens redovisningskriterier för dessa huvudgrupper. (FAR Akademi, 2011).

2.6.4. Försiktighetsprincipen

Enligt försiktighetsprincipen ska företagen, som namnet antyder, iaktta försiktighet vid redovisning. Vid valet mellan två åtkärliga värden ska lägst värde vid värdering av tillgångar och högsta värde vid värdering av skulder väljas. Kostnader bokas när de identifieras, medan intäkter redovisas vid realisering. (Smith, 2006). För att hålla de finansiella rapporterna neutrala och tillförlitliga ska försiktigheten dock inte överdrivas (FAR Akademi, 2011).

2.6.5. Matchningsprincipen

Denna princip innebär att man söker samband mellan intäkter och kostnader. Intäkter ska matchas med de kostnader som använts för att generera intäkterna. Kostnader som leder till intäkter ska således redovisas samtidigt som intäkterna. Det gäller därför för företaget att bestämma sambandet mellan intäkter och kostnader för att kunna redovisa dem under samma period. (Smith, 2006).

2.6.6. Realisationsprincipen

Från det att ett företag köper in råvaror till att erhåller betalning för en vara genomgår den en så kallad förädlingsprocess, vilket inkluderar alla aktiviteter förknippade med inköp av resurser, tillverkning och försäljning. Alla aktiviteter kan sägas vara med och bidra till värdeökningen. Realisationsprincipen tolkas som att försäljningen är den kritiska händelsen och intäkter och kostnader redovisas därför först vid denna tidpunkt. (Smith, 2006)

2.6.7. Jämförbarhetsprincipen

De finansiella rapporterna bör utformas på samma sätt både över tid och mellan företag. På så sätt ges användarna möjlighet att bilda sig en uppfattning om trender rörande företagets ekonomiska situation och samtidigt jämföra ett företag med ett annat. Detta krav innebär bland annat att upplysning ska ges om vilka redovisningsprinciper som tillämpats och eventuella ändringar. Följs IFRS bidrar det till att jämförbarhet uppnås. (FAR Akademi, 2011).

2.7. Översikt redovisningsval

Nedanstående tabell sammanfattar hur redovisningsvalet påverkar årsredovisningen samt hur de står i relation till redovisningsprinciperna.

Aktivering	Kostnadsföring
Ökar balansslutningen	Årets resultat pressas ned
Kostnader och intäkter matchas	Försiktighet iakttas
FoU-tillgångarna visas	Dolda tillgångar kan förekomma
Signalerar ökad förväntad avkastning	Försvårar anskaffning av nytt främmande kapital

Tabell 1. Visar redovisningsvalens påverkan på årsredovisningen. Egen tabell.

3. METOD

Följande kapitel redogör för de ansatser och metoder som använts i studien. Förutom praktisk arbetsgång och metod för urval och datainsamling presenteras kritik av använda källor.

3.1. Metodval

Denna studie är av kvalitativ karaktär. Enligt Trost (2010) är detta tillvägagångssätt att föredra när man vill förklara vad som ligger bakom människors handlingar och hur de resonerar, vilket är förenligt med målet för denna undersökning. Dessutom är detta det bästa sättet att komma åt människors erfarenhet och det är något våra intervjuer syftar till att sprida ljus kring. Vid kvalitativ analys ges dessutom möjlighet för en djupare analys av ämnet genom att man vid intervjuerna kan ställa följdfrågor, vilket inte hade varit möjligt vid exempelvis en enkätundersökning. Semistrukturerade intervjuer med öppna frågor har använts för att på så sätt försöka oss om att vi håller oss till ämnet under intervjun samtidigt som vi får respondentens egna svar och har möjlighet att ställa följdfrågor. (Denscombe, 2009).

Undersökningens intervjuer är av såväl direkt-, telefon- och e-postkaraktär. Telefonintervjuer och e-postintervjuer användes då detta var det enda sätt att kunna genomföra intervjuer med vissa av våra respondenter. Telefonintervjuer kan användas som supplement till direkt intervjuer då respondenterna tros vara lika ärliga som i det direkta mötet. Trots att ansiktsuttryck och liknande inte går att utläsa vid en telefonintervju fås ändå en personlig kontakt som dessutom kan användas för att ställa följdfrågor eller få utförligare förklaring på vissa frågor. (Ibid.).

3.2. Tillvägagångssätt

3.2.1. Arbetets gång

För att bilda oss en uppfattning om tidigare studier, inleddes arbetet med en genomgång av tidigare forskning samt litteratur i form av avhandlingar och tidigare uppsatser med koppling till redovisning, FoU och värdering av immateriella tillgångar. I sökandet har följande söktjänster använts: Emerald, Summon, Uppsatser.se och Google Scholar. Sökorden var bl.a. redovisning av FoU, immateriella tillgångar, forskning, utveckling, IAS 38, R&D accounting och intangibles accounting. I funna artiklar och avhandlingar, granskades även dess litteraturlösteckning i hopp om att hitta fler källor av relevans för denna studie. Efter genomgång av tidigare forskning kan konstateras att maskin- och elektronikbranschen var i Sverige, sedan tidigare inte är studerad och blev därför en intressant bransch att undersöka.

Studiens fokus ligger på det praktiska utförandet, vilket har sin utgångspunkt i IASB:s regelverk IFRS. Inledningsvis var det därför av stor vikt att vi bildade oss en klar uppfattning av vilka redovisningsregler företag har att rätta sig efter. I referensramen har därför IFRS och standarden IAS 38 studerats. Det framgår här tydligt hur utgifter för forskning och utveckling ska redovisas.

Med detta som utgångspunkt kunde vi sedan gå vidare med det empiriska arbetet, vilket började med granskning av de utvalda företagens årsredovisningar. Inledningsvis studerades

FoU-utgifternas placering i de finansiella rapporterna, dvs. om FoU-utgifterna redovisats som egna poster eller inbakat i exempelvis kostnadsåda varor (KSV), övriga rörelsekostnader, immateriella tillgångar eller liknande. Av intresse var också storleken på forsknings- och utvecklingsutgifter samt hur stor andel av dessa som var kostnadsförd respektive aktiverad. Förvaltningsberättelse och noter rörande immateriella tillgångar har också studerats då det där många gånger fanns information om företagets forsknings- och utvecklingsarbete att hämta.

Då studien är av kvalitativ ansats och önskar insyn i företagens hantering av redovisningsval, var det av stor vikt att vi fick möjlighet att prata med någon med kunskap om detta. Kontakt togs därför med våra utvalda företag, vilket resulterade i intervju med tre av dem. Samtliga företag har sitt huvudsäte på andra orter och av praktiska orsaker genomfördes intervjuerna därför via telefon eller e-post. Samtliga företagsintervjuer har utgått från samma frågeformulär, se bilaga 1. För de företag, som inte hade möjlighet att delta i intervju, utgår dess årsredovisning grund för inhämtning av empiriskt material. För att få en mer övergripande syn på det praktiska utförandet av FoU-redovisningen och en djupare förståelse för hur företag inom ramen för studiens bransch generellt hanterar redovisningsvalet aktivering kontra kostnadsföring, kontaktades även en revisor från PwC med spetskompetens inom området. Det resulterade i en direktintervju på dennes kontor i Göteborg. Intervjun utgick från frågorna i bilaga 2 och intentionen var att skapa ytterligare underlag för den andra av studiens två forskningsfrågor, vilken syftade till att utreda företagens hantering av redovisningsvalet omedelbar kostnadsföring kontra aktivering.

Genom att jämföra teori och praktik kunde det analytiska arbetet påbörjas. Detta mynnade sedan ut i en slutsats.

3.2.2. Urval

Vid urval användes en blandning av självselektionsmetoden och godtyckligt urval (Larsen, 2009). För att försäkra oss om att de företag, vars redovisning ligger till grund för vår studie, skulle vara relevanta, utgick vi från ett följande kriterier.

- Verksamma inom maskin- och elektronikbranschen.
- Arbeta med forskning och utveckling.
- Följa IFRS.

Med maskin- och elektronikbranschen avses tillverkare av både hemelektronik och mera avancerade elektroniska produkter, såsom värmepumpar och maskiner för elektronisk överföring. Valet föll slutligen på ABB, Atlas Copco, Axis, Electrolux, Nibe samt ytterligare ett företag som önskade vara konfidentiellt. I fortsättningen benämns detta företag *Företag X*. Dessa sex är alla stora aktörer inom respektive nisch och gör årligen stora investeringar i forskning och utveckling. Att studera sex företag ansågs vara en lämplig mängd, eftersom vår studie är av kvalitativ karaktär samtidigt som vi vill försöka utröna vad som är praxis inom branschen. Stora företag är dessutom också ofta de som är drivande av skapandet av branschpraxis. Då studien grundar sig på IAS 38, vilken är en standard i IFRS, var det också en förutsättning att utvalda företag följer detta redovisningsreglemente.

De företag som vi har funnit vara av störst intresse för studien har tillfrågats om möjlighet för intervjudeltagande, antingen genom att först skicka ut förfrågan via e-post för att sedan följa upp genom att ringa till företaget i fråga.

3.2.3 Datainsamling

I studien har såväl primär- som sekundärdata använts. Sekundärdata är redan insamlad, existerande data och har i vårt fall utgjorts av litteratur, artiklar, information från företagens hemsidor och årsredovisningar. Primärdata är ny information. De primärdata vi har försett oss med består av intervjuer. (Larsen, 2009). Dessa utgörs av en telefonintervju med Björn Andersson, redovisningsansvarig på Electrolux i Stockholm, en e-postintervju gjord med R&D Finance Process Expert på Företag X, en e-postintervju med Fredrik Tjäder, Business controller på Axis, samt en direktintervju med Johan Palmgren, auktoriserad revisor och partner på PwC i Göteborg.

3.2.4. Dataanalys

Vid insamling av primärdata via telefon- och direktintervjuer har anteckningar förts löpande under intervjun. Då intervjuerna genomförts av två personer utnyttjades möjligheten att en tog ansvaret för att anteckna det som sades samtidigt som den andre drev själva intervjun. Omedelbart efter avslutad intervju renskrevs anteckningarna och det som har varit av relevans för studien har sedan skrivits sedan in i löpande text i empiriavsnittet. För de primärdata som har samlats in genom e-post, har den information som ansetts av intresse för studien sammanfattats i löpande text i empiriavsnittet.

De sekundärdata som är insamlad har noga övervägts utifrån avsändare av informationen och orsak till publiceringen. De artiklar och den litteratur om tidigare forskning som ansågs relevant för undersökningen sammanfattades i den teoretiska referensramen. Vid genomgång av årsredovisningarna för studiens företag har såväl förvaltningsberättelse som finansiella rapporter noggrant studerats. Detta för att få del av så mycket, för studien, relevant information som möjligt. Denna information har sedan skrivits in den empiriska delen av undersökningen.

3.3. Validitet och reliabilitet

Validitet innebär att forskaren verkligen mäter det som denne avser att mäta. (Trost, 2010). Vid telefon- och direktintervjuer har det funnits möjlighet, för både respondenter och forskare, att förklara vad som avses med frågor och svar och på så sätt har risken för missförstånd minimerats. Insamlad data från dessa intervjuer får därför anses ha hög validitetsgrad. Vid e-post - intervjuerna fanns inte samma förutsättningar för att ställa följdfrågor, höra tonfall eller få förtydligande och denna datas validitet är således något lägre. Reliabilitet betyder tillförlitlighet och innebär att de mätningar som genomförs vid undersökningar verkligen är korrekta. Om en undersökning med samma förutsättningar upprepas flera gånger ska den utmynna i ungefär samma resultat. (Ibid.). Då undersökningens intervjuer har varit av samtalskaraktär och således präglats av författarnas personliga inslag, kan graden av reliabiliteten för genomförda intervjuer kan ifrågasättas.

Dock bör det nämnas, att strävan efter hög reliabilitet härstammar från kvantitativa studier. I förbindelse denna typ av kvalitativa undersökningar blir förstått att mäta dessa mått något malplacerat. Reliabilitet bygger på att man mäter och därmed anger värden för varje enskild variabel. Vid intervjuer är man snarare intresserad av att förstå hur den respondenten tänker och känner. Att försöka standardisera dessa situationer för att öka graden av reliabilitet skulle göra att man går miste om relevanta följdfrågor för vilka svaren kan komma att få en avgörande betydelse för vidare analys. (Ibid.).

3.4. Källkritik

Vi har under studiens gång använt oss av en rad olika typer av källor. Det har stundtals varit svårt att avgöra i vilken utsträckning erhållen information är objektiv, men att helt avgränsa sig från subjektivitet skulle göra informationsutbudet otillräckligt. Vi har hela tiden haft i åtanke att böcker och artiklar är präglade av författarnas egna åsikter, på samma sätt som den information man erhåller vid en intervju är färgad av respondenten. Hemsidematerial framställt av företaget själv kan också åvara färgat för att få företaget att framstå i en bättre dager. Dock har vi under arbetets gång försökt hålla oss källkritiska och om möjligt använt flertalet källor på studerade områden. I första hand har primärkällor använts och i övriga tillfällen har källans tillförlitlighet beaktats före användning.

3.5. Undersökningens komplikationer

De svårigheter som stöts på under pågående studie är främst kopplat till de intervjuer som utgjorde grund för en stor del av det empiriska arbetet. Då de utvalda företagen alla är av större storlek var det ofta lång väg att gå innan vi kom i kontakt med rätt person. Att sedan få till någon form av intervju var inte heller helt enkelt. Det optimala hade varit att få genomfört intervju med samtliga 6 företag, men det lyckades tyvärr inte.

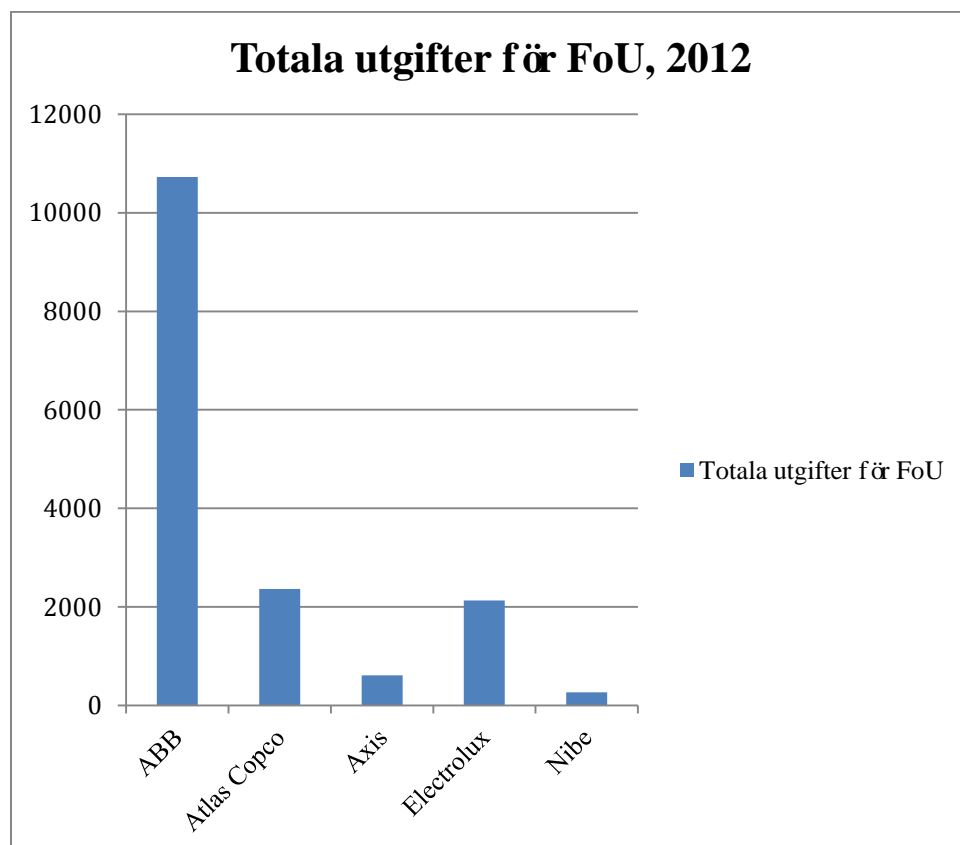
4. EMPIRI

Följande kapitel behandlar den empiri som inhämtats under studiens gång. Vart och ett av de studerade företagen presenteras i tur och ordning. Först beskrivs vart och ett av företagen kort, vartefter en genomgång av dess hantering av utgifter för forskning och utveckling i årsredovisningen följer. Slutligen återges ett sammandrag av den information intervjun med revisorn tillförde studien.

4.1. Företagsöversikt

Studiens sex utvalda företag tillhör alla den bransch som, i absoluta tal, investerar störst summor i forskning och utveckling. (SCB, 2012). Samtliga sex företag trycker på vikten av ett välfungerande forsknings- och utvecklingsarbete för att följa med i marknadens snabba utveckling och tuffa konkurrens. (ABB, 2013, Atlas Copco, 2013, Axis, 2013, Electrolux, 2013, Företag X, 2013, Nibe, 2013).

Nedanstående diagram redogör för FoU-utgifterna för de utvalda koncernerna. Av hänsyn till att Företag X önskade anonymitet har dess stapel i diagrammet uteslutits.

Figur 1. Visar en översikt för dessa bolags utgifter för forskning och utveckling i miljoner sek (ABB, 2013, Atlas Copco, 2013, Axis, 2013, Electrolux, 2013, Nibe, 2013). Egen figur

4.2. ABB

4.2.1. Företagsfakta

ABB-koncernen är verksam i omkring 100 länder och erbjuder lösningar för förbättrad prestanda och minimerad miljöpåverkan inom kraft och automationsteknik. (ABB, 2013A). Teknikutveckling är viktigt för ABB, som har sju forskningscenter, 8000 forskare och 70 universitetssamarbeten världen över. (ABB, 2013B).

Nedanstående tabell visar ett utdrag av de siffror ABB redovisade för år 2012. Förutom företagets totala rörelsekostnader- och intäkter, visas att av årets totala utgifter för FoU aktiverades 1 412 Mkr medan 9 316 Mkr kostnadsfördes direkt. Vid årsskiftet hade företaget redovisat tillgångar till ett värde av 484 585 Mkr, varav 3 360 Mkr utgjordes av aktiverade utvecklingsutgifter. (ABB, 2013C).

Intäkter	Rörelsekostnader	Kostnadsförd FoU	Aktiverad FoU	Totalt aktiverad FoU	Totala tillgångar
250 310	224 488	9 316	1 412	3 360	484 585

Tabell 2. Visar 2012 års siffror i miljoner sek för ABB (ABB, 2013C). Egen tabell.

4.2.2 Redovisning av FoU

ABB har, i sin resultaträkning, en egen post för kostnader för forskning och utveckling. I balansräkningen saknar FoU däremot en separat post. De redovisas istället som en del av immateriella tillgångar och det är först i noterna som dessa balanserade utgifter specificeras. (ABB, 2013C).

Företaget kostnadsför normalt de utgifter de har för FoU som inte är direkt hänförligt till kundorder. De immateriella tillgångarna skrivs av under den tid de beräknas vara till nytta. För FoU tillgångar är avskrivningstiden mellan 5 och 20 år. ABB testar även hur deras immateriella tillgångars värde står sig i förhållande till framtida vinster. Skulle det finnas indikationer på att framtida ekonomiska fördelar understiger redovisat värde, görs en nedskrivning. ABB har inte lämnat några uppgifter kring om huruvida de skrivit ned några FoU tillgångar. (Ibid.). Nedanstående diagram visar hur stor andel av FoU-utgifterna som ABB har aktiverat respektive kostnadsfört 2012. (ABB, 2013C).

Figur 2. Visar andel aktiverade och kostnadsförda utgifter för ABB:s forskning och utveckling (ABB, 2013C). Egen figur.

4.3. Atlas Copco

4.3.1 Företagsfakta

Atlas Copco har bedrivit verksamhet sedan 1873. Idag har man 37 500 anställda, varav 2 483 arbetar med Forskning och Utveckling. Företaget har försäljning till kunder i 170 olika länder. Industrigruppen är världsledande leverantör av lösningar för industriell produktivitet, vilket omfattar bland annat kompressorer, expandrar, eldrivna verktyg och luftbehandlingssystem. (Atlas Copco, 2013A). Tabellen visar utvalda delar av Atlas Copcos redovisade siffror för 2012.

Intäkter	Rörelsekostnader	Kostnadsförd FoU	Aktiverad FoU	Totalt aktiverad FoU	Totala tillgångar
91 008	71 304	2 042	639	1 587	81 149

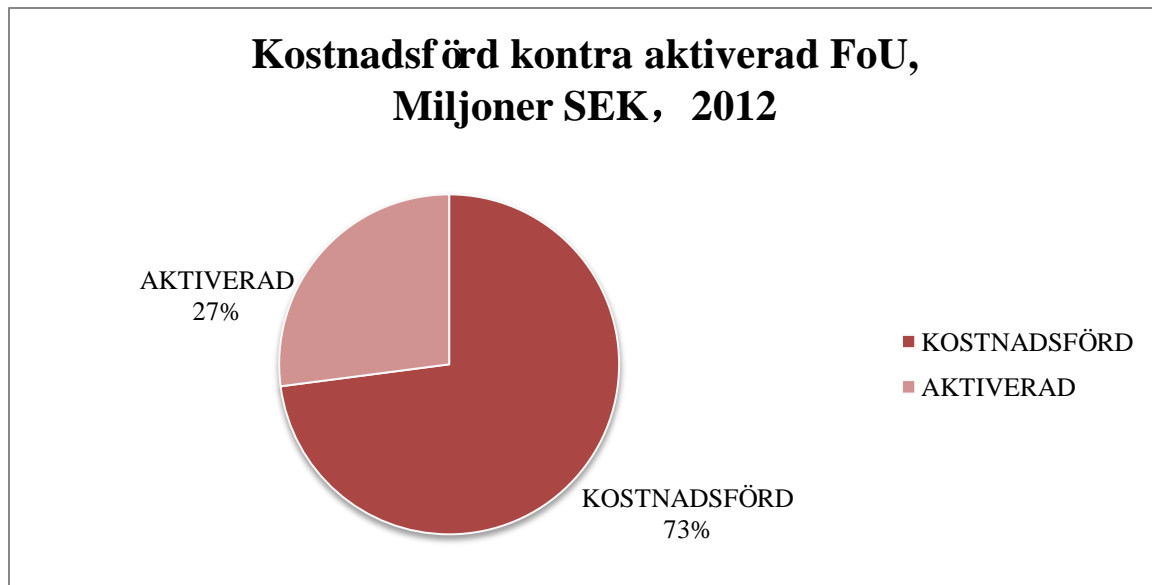
Tabell 3. Visar 2012 års siffror i miljoner sek för Atlas Copco (Atlas Copco, 2013B). Egen tabell.

4.3.2 Redovisning av FoU

Atlas Copco har i sin resultaträkning en särskild post som heter forsknings- och utvecklingskostnader. I balansräkningen har de enbart en post för immateriella tillgångar som sedan leder till en not där de olika immateriella tillgångarna är värddefinierade och utvecklingsutgifter har sin egen rubrik i internt upparbetade immateriella tillgångar med underrubrik produktutveckling. (Atlas Copco, 2013B).

Atlas Copco tillämpar omedelbar kostnadsföring för de utgifter för forskning som utförs i syfte att vinna ny vetenskaplig kunskap. När ett, vid rörelseförvärfvärfvärfvärf, forskningsprojekt redovisas tas det däremot upp i balansräkningen till verkligt värde per förvärfstidpunkten vilket är lika med Atlas Copcos anskaffningsvärde. (Ibid).

Vid redovisning av utvecklingsutgifter, kostnadsförs de utgifter som inte är hänförliga till aktiviteter som används vid planering eller utformning av produktion av nya eller väsentligt förbättrade produkter eller processer. I sådana tillfällen aktiveras utvecklingsutgifterna. Om det i sådana situationer bedöms att produkten är såväl tekniskt som kommersiellt gångbar samt att företaget har avsikt och förmåga att färdigställa, sälja eller använda den immateriella tillgången, aktiveras utvecklingsgifterna. I de aktiverade utvecklingsutgifterna inkluderas material, direkt löne och andra utgifter som har direkt koppling till utvecklingsprojektet. De aktiverade utvecklingsutgifterna skrivs av linjärt över den period tillgången uppskattas generera intäkter. Periodens längd varierar mellan 3 och 15 år. Nedskrivningar tillämpas vid behov. För 2012 utgjordes denna post av 16 miljoner kronor. (Ibid). Nedanstående diagram visar hur stor andel av FoU-utgifterna som Atlas Copco har aktiverat respektive kostnadsfört 2012. (Atlas Copco, 2013B)

Figur 3. Visar andel aktiverade och kostnadsförda utgifter för Atlas Copco:s forskning och utveckling (Atlas Copco, 2013B). Egen figur.

4.4. Axis

4.4.1. Företagsfakta

Axis grundades 1984 och är ett marknadsledande företag inom nätverksvideoteknologi. Företaget är aktivt i över 40 länder och har totalt 1400 medarbetare. För att få fram produkter som skiljer sig från övriga marknaden ligger stort fokus på forsknings- och utvecklingsarbete. (Axis, 2013A). Tabellen visar utvalda delar av Axis redovisade siffror för år 2012.

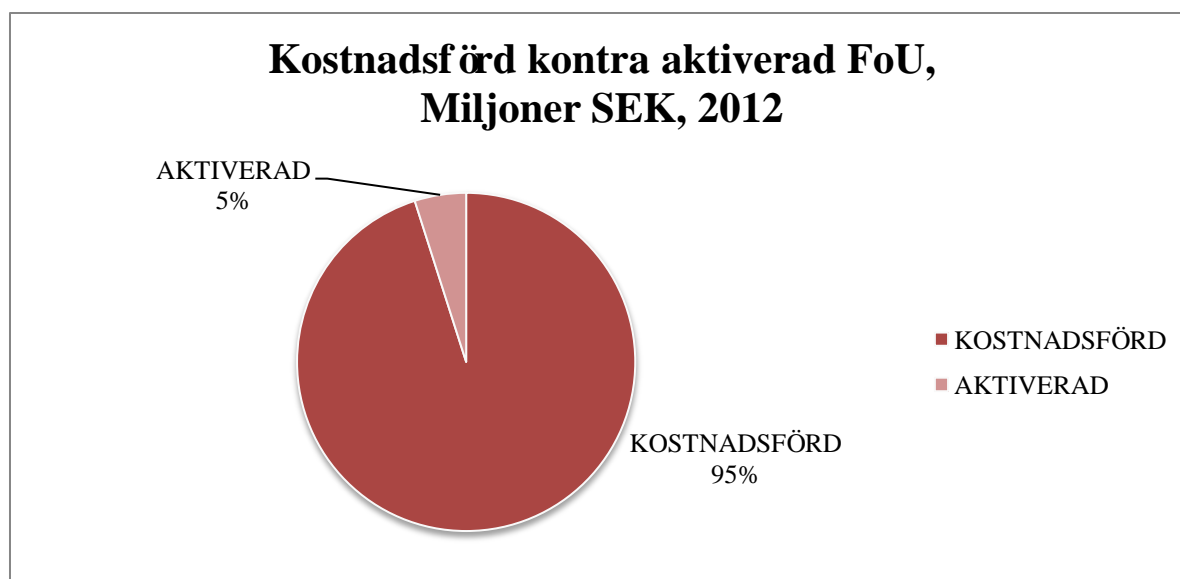
Intäkter	Rörelsekostnader	Kostnadsförd FoU	Aktiverad FoU	Totalt aktiverad FoU	Totala tillgångar
4 183	3 578	580	30	112	1 790

Tabell 4. Visar 2012 års siffror i miljoner sek för Axis (Axis, 2013B). Egen tabell.

4.4.2. Redovisning av FoU

Axis redovisar dess kostnadsförda FoU-utgifter under en separat FoU-post i resultaträkningen. I balansräkningen är däremot de aktiverade utvecklingsutgifterna inbakade som en del i posten immateriella tillgångar. Hur stor del som utgörs av utvecklingsutgifter går sedan att utläsa i noterna.

De utgifter som är nära förknippade med utveckling av teknologi och som samtligt är under Axis kontroll och som har sannolika ekonomiska fördelar om minst tre år redovisas som immateriell tillgång. Övriga utvecklingsutgifter, liksom forskningsutgifter, redovisas löpande som kostnad. För aktiverade utvecklingstillgångar är avskrivningstiden 3 år. Vid indikation på värdenedgång görs en nedskrivningsprövning. I de fall återvinningsvärdet understiger det redovisade värdet, skrivs tillgången ned. (Axis, 2013B). Nedanstående diagram visar hur mycket Axis har aktiverat samt hur mycket Axis har kostnadsfört av sina utgifter för forskning och utveckling. (Ibid.).

Figur 4. Visar andel aktiverade och kostnadsförda utgifter för Axis forskning och utveckling (Axis, 2013B). Egen figur

4.4.3. Intervju

Fredrik Tjäder, Business Controller med ansvar för forskning och utveckling på Axis, berättar att tydliga gränser mellan vad som är forskning och utveckling har gjorts internt inom företaget. Av de totalt 20 kostnadsstället som organisationen är uppdelad på är det endast på ett som utveckling sker och aktivering av utgifter kan komma i fråga. Företagets teknologi bygger på de internt utvecklade ASIC - plattformarna. ASIC står för Application Specific Integrated Circuit och utgör kärnan för Axis produkter. Varje så kallade ASIC-chip har ett eget projektnummer, dit alla externa kostnader för just det projektet konteras mot. All personal på kostnadsstället gör en speciell tidsredovisning på vilka projekt de arbetat på och på så sätt dokumenteras hur mycket tid som lagts på varje projekt.

Vidare förklarar Fredrik, att ”avgränsningen mellan vad som utgör forskning respektive utveckling sattes redan i början av 2000-talet och har följts sedan dess”. Reglerna är enkla och finns tydligt beskrivna i företagets finansmanual. Inom organisationen för FoU, finns en klar avgränsning för vilka som bedriver utveckling. I nuläget har man omkring 100 aktiva FoU-projekt, men endast ett fåtal av dessa utgörs av utveckling. Förutom ASIC - chip är det endast inköpta patent och inköpta webdomäner som aktiveras. Resterande utgifter, inkl. egenutvecklade patent, kostnadsförs direkt.

Anledningen till att gränserna har satts där de har gjort, är dels att det är administrationen av redovisning av immateriella tillgångar enkel att hantera samt att värdet på de balanserade immateriella tillgångarna lätt går att försvara. Chipen används i alla produkter och patent och webdomäner har värderats utifrån en transaktion mellan två oberoende parter. Fredrik ser en fördel för redovisningens användare att först å vad dessa immateriella tillgångar avser.

Alla projekt som bedrivs inom Axis klassas som stora projekt och definieras som sedan tidigare planerade arbetsinsatser som löper under längre tid. Mindre projekt går istället under namnet aktiviteter och är i stort sett alltid hänförliga till ett av projekten. I de tillfällen en aktivitet ingriper flera avdelningar klassas dessa alltid som forskning och blir således kostnadsförda när de uppkommer.

4.5. Electrolux

4.5.1 Företagsfakta

Electrolux grundades år 1919. Med 61 000 anställda och en årlig försäljning på över 40 miljarder produkter till konsumenter på 150 marknader är man en världsledande tillverkare av hushållsprodukter samt motsvarande utrustning för professionell användning. (Electrolux, 2013A). Tabellen visar siffror från Electrolux årsredovisning för 2012.

Intäkter	Rörelsekostnader	Kostnadsförd FoU	Aktiverad FoU	Totalt aktiverad FoU	Totala tillgångar
110 072	105 766	1 651	477	1 058	274 996

Tabell 5. Visar 2012 års siffror i miljoner SEK för Electrolux (Electrolux 2013B). Egen tabell.

4.5.2 Redovisning av FoU

Electrolux har, i resultaträkningen, redovisat kostnader för FoU som en del i KSV och hur stor del av posten som utgörs av kostnader hänförliga till FoU, beskrivs enbart i not. I balansräkningen har Electrolux ingen särskild post för balanserade FoU-utgifter utan de ingår i posten för immateriella tillgångar. I not finns dock de balanserade utgifterna specificerade. (Electrolux, 2013B).

Vid redovisning av utgifter för forskning och utveckling, aktiverar Electrolux kostnader för egenutvecklade, nya produkter under förutsättning att sannolikheten för framtida ekonomisk nytta och ekonomisk livslängd bedöms som hög. Dessutom ska produkten kunna säljas på befintlig marknad och det ska finnas resurser för att fullfölja projektet. Det är endast utgifter som är direkt hänförliga till det aktuella utvecklingsprojektet som aktiveras. Den immateriella tillgångens nyttjandeperiod bedöms vanligen till mellan 3 och 5 år och det är därför denna period som ligger till grund för avskrivning av tillgången, vilket sker med den linjära metoden. I tillfälle av värdenedgång skrivs tillgången ned. För 2012 återfinns en redovisad nedskrivning på 19 miljoner för detta tillgångsslag. (Ibid). Nedanstående diagram visar hur stor andel av FoU-utgifterna som Electrolux har aktiverat respektive kostnadsfört 2012. (Ibid.).

Figur 5. Visar andel aktiverade och kostnadsförda utgifter för Electrolux forskning och utveckling (Electrolux, 2013B). Egen figur.

4.5.3. Intervju

Björn Andersson, redovisningsansvarig på Electrolux i Stockholm, berättar att företaget i nuläget inte bedriver forskningsarbete i någon större utsträckning. Fokus ligger istället på utvecklingsarbetet, vilket är utspritt över hela världen.

Utvecklingsprocessen delas upp i olika checkpoints. *”För varje checkpoint ska man ha kommit en bit i processen och genomfört ett antal bestämda aktiviteter”*. Alla FoU-utgifter som är hänförliga till processen före den så kallade checkpoint 0.0 kostnadsförs omedelbart, medan utgifter som uppstår efter denna gräns aktiveras. När kriterierna för checkpoint 0.0 är uppfyllda anses processen vara så långt gånngen att det är troligt med framtida intäkter och att det därmed är fråga om en tillgång. I de tillfällen ett projekt av någon anledning inte kan fullföljas kostnadsförs det direkt.

Björn uppger att de även kostnadsför utgifter för så kallade småprojekt. Men småprojekt avses alla projekt med utgifter under 5 miljoner kronor. Hittills har tidigare aktiveringar inte skapat några negativa effekter och man anser inte att de aktiverade tillgångarnas värde överstiger verkliga värdet. *”Skulle det finnas indikationer på att de redovisade FoU-tillgångarna i stor utsträckning inte genererar de framtida intäkter man hade räknat med, skulle processen och checkpoint - kriterierna ses över för att utreda om processen ska vara längre gånngen för att utgifterna ska balanseras”*.

Björn ser ingen större problematik på när det gäller aktivering kontra kostnadsföring, utan menar istället att den största utmaningen ligger i att koordinera arbetet över hela koncernen. Det är viktigt att alla gör samma gränsdragning, har en gemensam process och lever efter samma regler.

4.6. Företag X

4.6.1. Företagsfakta

Företaget sedan dess grundande i slutet av 1800-talet varit ledande inom undersökt bransch. Utbudet består av mjukvara och infrastruktur.

För att kunna följa med i en bransch med snabba tekniska och marknadsmässiga förändringar och hela tiden kunna erbjuda moderna produkter och lösningar, fyller investering av tekniska innovationer en central roll hos Företag X. (Företag X, 2013).

4.6.2. Redovisning av FoU

Företag X har i sin resultaträkning en särskild post som heter forskning – och utvecklingskostnader. I deras balansräkning står de olika immateriella tillgångarna så redovisade och utgifter för utvecklingskostnader finns utställd med rubriken balanserade utgifter för produktutveckling. (Företag X, 2013).

Gränsen mellan omedelbar kostnadsföring och aktivering för utgifter kopplade till ett visst projekt går vid den tidpunkt då produkten bedöms att bli både teknisk och ekonomiskt bärkraftig. Kostnader från denna tidpunkt fram till att produkten är färdig för försäljning eller användning inom företaget, aktiveras i balansräkningen. De utgifter som investeras tidigare i processen kostnadsförs. Balanserade kostnader inkluderar kostnader för nedlagd tid samt andelar av indirekta kostnader som är direkt hänförliga till projektet. Den immateriella tillgången skrivs sedan av linjärt över maximalt fem år. Degressiv avskrivningsmetod

tillämpas i de fall då tillgången bedöms ”framtung” och därmed finns anledning att belasta resultatet med högre belopp i början av den ekonomiska livslängden. Kundorderrelaterade kostnader för forskning och utveckling redovisas som Kostnad för sådana varor och tjänster. Utöver avskrivningar görs nedskrivningsprövningar så snart det uppstår indikationer på att en tillgång minskat i värde. För de immateriella tillgångar som ännu inte kan användas sker dock en årlig prövning. I tillfälle av att det redovisade värdet överstiger återvinningsvärdet, skrivs tillgången ned. Återvinningsvärdet är det högre av verkligt värde reducerat med försäljningskostnader och nyttjandevärdet. För 2012 redovisades nedskrivningar, hänförelse till produktutveckling. (Företag X, 2013). Nedanstående diagram visar hur stor andel av FoU-utgifterna som Företag X har aktiverat respektive kostnadsfört år 2012. (Ibid.).

Figur 6. Visar andel aktiverade och kostnadsförda utgifter för Företag X forskning och utveckling (Företag X, 2013). Egen figur.

4.6.3. Intervju

Respondenten på Företag X, med titeln *R&D Finance Process Expert*, berättar att man på företaget ”skiljer på forskning och utveckling både organisatoriskt och beslutsmässigt”. Forskning beslutas och bedrivs inom Företag X Research medan Produktutveckling beslutas och bedrivs av och inom respektive produktägande affärsområde. Man använder sig av en modell som delar upp processen i olika så kallade gator, kallade TG, vilka representerar ett antal beslutspunkter. Forskning bedrivs före man når TG0. TG0 till TG2 avser sedan förstadierna inom produktutveckling, TG2-TG5 applicerad produktutveckling, och senare än TG5 förvaltning och underhåll av kommersiellt lanserade produkter.

Den problematik som ibland uppstår i förbindelse med denna process - segmentering är kopplad till de fall då produktägande affärsenheter känner behov av tidiga för- och- studier, vilka kan utgöras av aktiviteter som gränsar till forskning. ”Dock föreligger ingen risk för felaktig aktivering då alla typer av studier modellmässigt är skilda från den så kallade executionfasen där aktivering kan bli aktuell”, förklarar respondenten.

Aktivering av utgifter påbörjas när samtliga aktiveringskriterier i IFRS anses uppfyllda, vilket de modellmässigt anses vid en viss så kallad Produktstatus PRA. Här har processen genomgått såpass många steg att samtliga IFRS - kriterier anses vara uppfyllda. Att man använder denna typ av modell är för att inte behöva administrera beslut i varje enskilt projekt. Företaget gör

inte skillnad på små och stora projekt. Aktiverade tillgångar börjar skrivas av när utvecklingsprojektet är avslutat och produkt lansering görs. Avskrivningsperioden är genomsnittligt 3 år.

När det gäller gränsdragningen aktivering kontra omedelbar kostnadsföring upplever respondenten svårigheter inom utvecklingsfasen när det gäller att avgöra hur stor del av utvecklingen som ska aktiveras, framförallt i relation till en allt mer föränderlig utvecklingsmetodik.

Som respondenten ser det, skapar en konsekvent redovisning jämförbarhet över tid. Dock ser han ett problem i att lokala tillämpningar till följd av tolkningsutrymme i regelverket lämnar stort utrymme för stora skillnader mellan bolag.

Respondenten ser utmaning i den problematik uppstår vid hanteringen av produktplattformar som används av många olika produkter. När är kriterierna uppnådda för en plattform i förhållande till de kommersiella produkter som sedan bygger på plattformen? Han anser också att aktivering utgör ett externt redovisningskrav som idag helt saknar relevans för interna affärsbeslut.

Företagets tidigare aktiveringar har på aggregerad basis inte haft så stora negativa effekter på framtida resultat att kostnaderna överstigit intäkterna. Dock har det förekommit produkter, där utgifterna aktiverats vid utvecklingsprocessen, som sedan har skrivits ned/bort.

4.7. NIBE Industrier

4.7.1. Företagsfakta

Nibe industrier är ett av Europas ledande värmeteknikföretag. Huvudstämman ligger i Markaryd och man är sedan 1997 noterade på Stockholmsbörsen. Koncernen bedriver, med 8000 anställda, verksamhet i Europa, Nordamerika och Asien. (Nibe, 2013A). Tabellen visar utvalda siffror från Nibes årsredovisning för 2012.

Intäkter	Rörelsekostnader	Kostnadsförd FoU	Aktiverad FoU	Totalt aktiverad FoU	Totala tillgångar
9 192	8 281	206	61	Ingen uppgift	11 571

Tabell 6. Visar 2012 års siffror i miljoner SEK för Nibe (Nibe, 2013B). Egen tabell.

4.7.2. Redovisning av FoU

Nibes aktiverade FoU utgifter ingår i balansräkningen under posten andra immateriella tillgångar, medan de kostnadsförda utgifterna ingår som del i KSV. (Nibe, 2013B)

Under utvecklingsfasen krävs att ett antal kriterier är uppfyllda för att ett erkännande av den immateriella tillgången skall ske. De aktiveras således när det anses tekniskt möjligt och företaget har för avsikt att främst älla produkten antingen för eget bruk eller för försäljning, när det är troligt att den kommer att generera framtida ekonomiska fördelar, när det är ekonomiskt möjligt att främst älla produkten och när kostnaden kan prognostiseras med hög säkerhet. Utvecklingskostnader som inte uppfyller dessa krav samt forskningsutgifter kostnadsförs direkt. Avskrivning görs över förväntad användbar tid. (Nibe, 2013B). Nedanstående diagram visar hur stor andel av FoU-utgifterna som Nibe har aktiverat respektive kostnadsfört år 2012. (Ibid.).

Figur 7 Visar andel aktiverade och kostnadsförd utgifter för Nibe forskning och utveckling (Nibe, 2013B). Egen Figur.

4.8. Intervju med revisor på PwC

Respondenten Johan Palmgren, auktoriserad revisor och partner på PwC i Göteborg, anser att när det gäller att avgöra vad som är forskning respektive utveckling måste utgångspunkten ligga på företagets tänkta gång i processen. För läkemedel inträffar faser för utveckling först när läkemedlet får ett godkännande. Företag i elektronikbranschen kan anses vara i denna fas när det finns en affär för produkten i sikte. För att få aktivera utgifter krävs godkännande av en annan person inom företaget, som har detta ansvar. Han säger också att de flesta företagen "delar in sina projekt i olika gator som projektet måste passera igenom innan det kan aktiveras och färdigställas". Vidare menar Johan att det behöver redas ut i vilket syfte utvecklingen sker. Dessutom måste hänsyn tas till vilken typ av produkter som företaget tillverkar samt om det är fråga om en ny produkt eller en vidareutveckling av en tidigare produkt, vilket är något som kan vara svårt att avgöra.

Johan har fått uppfattningen att många företag inte vill aktivera på grund av "gammal försiktighet". Han anser också att större bolag inte är så intresserade av att aktivera. Däremot är småbolag pigga på att aktivera. Detta gäller särskilt små utvecklingsbolag som har mycket pengar lånade. Dessutom menar Johan att det är mycket svårare att argumentera emot en kostnadsförd om företaget säger att de inte är helt säkra på att utvecklingen kommer att generera intäkter än vad det är att argumentera emot en aktivering av utgifter då positiva effekter måste presenteras. Det är främst när någon aktiverat för mycket som det kan uppstå diskussioner. Han menar att många företag anser att FoU kostar pengar nu, så de kostnadsför direkt och skulle de sedan få positiva resultat tar de intäkten då. Ytterligare en anledning är som Johan säger, att "många inte vill ha den ryggsäck med tillgångar som aktiverade utgifter som innebär att de ändå sedan måste skriva av".

Johan anser att de utgifter som företag normalt sett aktiverar är utgifter för löner samt ett visst pålägg för exempelvis hyra för lokaler och liknande. Dock finns en problematik kring vilka utgifter företaget hade haft även om de inte haft projektet, vilket kan försvåra för företagets redovisning. Han anser att de avvägningar som företagen behöver göra främst handlar om de framtida produkterna. Vad kommer företaget att tjäna på detta? Vad är rimligt att aktivera?

Hur kommer resultatet bli? Och om kostnaden för projektet skulle bli större än planerat, kan de deaktivera allt eller bara en del?

Johan menar att när det kommer till stora och småprojekt så kostnadsförs ofta småprojekt där företagen har en gräns för vad som är för litet för att aktivera, samtidigt kan småprojekt vara en del av ett större så det ser väldigt olika ut beroende på projektets form. De största problemen inom området, som han ser är att det, är att det är väldigt mycket bedömningar inblandat. När ska avskrivning göras? Hur lång tid bör avskrivningen vara? Är det en ny produkt eller en vidareutveckling? Ett annat problem är att det är ett principbaserat regelverk, vilket får innebörden att redovisningen av FoU skiljer sig åt mellan företagen. Johan menar här också att den vanligaste avskrivningstiden är 5-10 år för internt utvecklad utveckling medan den för inköpt normalt sett är längre. Johan anser att det viktigaste för företagen när de gäller redovisning av FoU är att de beskriver utgifter, hur de arbetar med FoU och de framsteg som gjorts i företaget i sin förvaltningsberättelse.

5. ANALYS

Här analyseras empirin med utgångspunkt i referensramen. Den ger således en beskrivning av hur den praktiska hanteringen av redovisning av FoU fungerar i förhållande till rådande regelverk samt hur företagen använder det egna tolkningsutrymme som regelverket erbjuder.

5.1. Hur presenteras utgifterna för FoU i årsredovisningen?

I de granskade företagens årsredovisningar redovisas FoU-utgifterna under olika rubriker. De poster i balans- och resultaträkning där utgifter för FoU återfinns skiljer sig beroende på vilket företag årsredovisningen tillhör. På kostnadssidan förekommer redovisning av utgifterna både under *separat FoU-post*, men också som del av *Kostnad s ådda varor (KSV)*. För de utgifter som istället tagits som tillgång i balansräkningen, finns för de flesta av företagen i denna studie FoU-tillgången inbakad under *immateriella tillgångar (IMT)* för att sedan bli närmare beskrivet i noterna. Ett av företagen redovisar dock under en egen FoU-tillgångspost.

Post för redovisning av utgifter för FoU	ABB	Axis	Electrolux	Atlas Copco	Företag X	Nibe
Inbakat i KSV			X			X
Egen FoU-kostnadspost	X	X		X	X	
Inbakat i IMT	X	X	X	X		X
Egen FoU-tillgångspost					X	

Tabell 7. Visar FoU-posternas placering i respektive företags årsredovisning. (ABB, 2013, Electrolux, 2013, Företag X, 2013, Atlas Copco, 2013, Nibe, 2013, Axis, 2013). Egen figur.

Utöver redovisade utgifter i balans- och resultaträkning redogör samtliga företag i studien i någon mån för deras FoU-arbete i förvaltningsberättelsen och noterna. Här framgår förutom målet med forskning och utveckling även utgångspunkter för redovisningsarbetet, såsom gransdragning för kostnadsföring och aktivering samt avskrivningstider. Således kan den externa analytikern här erhålla hjälp till vad som ligger bakom siffrorna och därmed få en mer rättvisande bild.

5.2. Hur hanteras redovisningsvalet aktivering kontra kostnadsföring?

Enligt IFRS ska företagen aktivera utgifter för utveckling om ett antal kriterier, angivna i IAS 38, är uppfyllda. (Marton, 2011). Bland kriterierna anges att företaget ska ha både avsikt och förutsättning att färdigställa produkten, antingen för eget bruk eller för försäljning. Dessutom ska det vara troligt att tillgången kommer generera framtida ekonomiska fördelar. (FAR Akademi, 2011). Då dessa krav innehåller en viss subjektivitet och då det varken är möjligt eller nödvändigt att vara helt säkra på att framtida ekonomiska fördelar erhålls till följd av projektet, därmed uppstår ett visst tolkningsutrymme. För en viss del av utgifter hänförliga till FoU, ligger beslutet om huruvida de ska redovisas som tillgång eller kostnad hos företaget självt.

Samtliga studerade företag i denna studie utnyttjar möjligheten att aktivera delar av dess utgifter för FoU. De ger också uttryck för att ha genomtänkta modeller där forsknings- och utvecklingsprocessen delas in i olika steg. I förbindelse med detta har de också öppna eller

andra sätet arbetat fram en definition på hur långt gånge utvecklingsprocessen ska vara för att utgiften ska aktiveras. Tonvikten läggs på åtroliga framtida ekonomiska fördelar samt avsikt och möjlighet att färdigställa projektet.

Omedelbar kostnadsföring i takt med att utgifterna uppkommer dominerar både i denna studie och tidigare forskning (Hemlin, 2005). Av utgifter nedlagda på FoU utgör kostnadsfördel mer än 70 % för samtliga företag i studien. I ABB:s, Axis och Företag X fall är andelen hela 87-95 %, medan Atlas Copco, Electrolux och Nibe är något mer villiga att aktivera. Deras andelar ligger mellan 70 % och 80 %. Därmed inte sagt att de finansiella rapporternas tillförlitlighet behöver skilja sig mellan företagen. Skillnaden kan också förklaras av olikheter i forsknings- och utvecklingsprocessen. Då företagens produkter inte är helt identiska kan längden av forskningsfas och utvecklingsfas skilja sig. En annan tänkbar orsak kan vara graden av osäkerhet med produkterna. De framtida intäkterna av de framtagna produkterna kan vara mer osäkra hos några av företagen, vilket gör att de tvingas vara mer restriktiva med balanserade utgifter.

Redovisningsval	ABB	Atlas Copco	Axis	Electrolux	Företag X	Nibe
Aktivering	13 %	27 %	5 %	22 %	5 %	23 %
Kostnadsföring	87 %	73 %	95 %	78 %	95 %	77 %

Tabell 8. Visar företagens gjorda redovisningsval för 2012. (ABB, 2013C, Atlas Copco, 2013B, Axis, 2013B, Electrolux, 2013, Företag X, 2013, Nibe, 2013B). Egen tabell.

5.2.1 Redovisningsprinciper

Enligt försiktighetsprincipen ska företagen iaktta försiktighet vid redovisning, vilket bland annat innebär att kostnader bokas när de identifieras, medan intäkter ska tas upp först när de realiserats. (Smith, 2006). Sett ur ett FoU-perspektiv skulle det tala för en omedelbar kostnadsföring för samtliga utgifter. Samtidigt säger matchningsprincipen att kostnader och intäkter ska matchas. Detta talar för en aktivering av FoU, eftersom att en aktivering innebär att kostnaderna sprids ut över kommande år och på så sätt matchas de med de intäkter som ett utvecklingsprojekt genererar. Det innebär en mismatch mellan principerna och en avvikelse från den ena är nödvändig för att kunna leva upp till den andra.

Inom det egna tolkningsutrymmet tvingas de enskilda företagen till egna bedömningar. Då dessa bedömningar rymmer prognoser om framtiden innebär det, att företag med samma förutsättningar kan göra olika bedömningar och därmed förmedla olika bilder av samma situation. Dessutom kostnadsför ett av företagen så kallade småprojekt direkt, medan andra arbetar med samma aktiveringsregler för alla projekt. Detta kan ackumulerat innebära stora skillnader mellan hur mycket företagen väjer att kostnadsföra respektive aktivera. Sett ur ett användarperspektiv kan detta försvåra analys och jämförande mellan företag.

5.2.2. Avskrivningstider

De utvalda företagens FoU-tillgångar skrivs i regel av linjärt under den period där de förväntas generera ekonomiska fördelar. Periodens längd varierar kraftigt från företag till företag. Allt från 3-5 år upp till 20 år förekommer. En kort avskrivningstid hänger ihop med försiktighet, men en annan förklaring till spridningen mellan företagen kan tänkas vara att de framtagna produkterna inte är helt identiska och rent faktiskt kan ha olika ekonomisk livslängd.

Av revisorsintervjun framgick att företag ofta har längre avskrivningstider på inköpt FoU jämfört med internt utvecklad tillgångar av samma slag. (Palmgren, 2013). Det innebär således att större försiktighet iaktas vid egenutvecklad FoU gentemot den inköpta.

Avskrivningstid					
ABB	Atlas Copco	Axis	Electrolux	Företag X	Nibe
5-20 år	3-15 år	3 år	3-5 år	3 år	Produktanpassad

Tabell 9. Visar företagens avskrivningstider för aktiverade FoU-tillgångar. (ABB, 2013, Atlas Copco, 2013, Axis, 2013, Electrolux, 2013, Företag X, 2013, Nibe, 2013). Egen tabell.

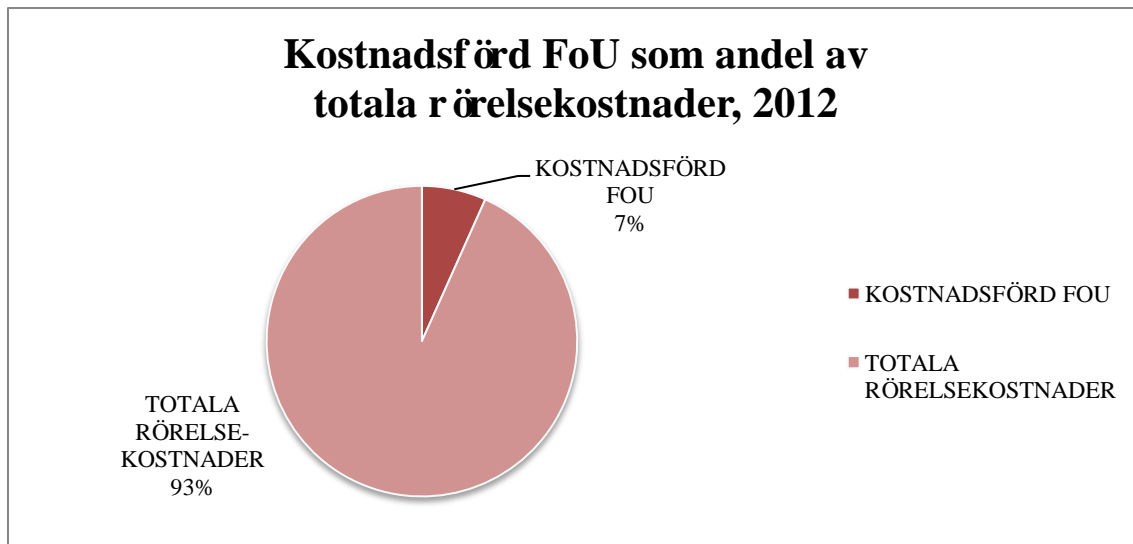
5.2.3. Bedömningsproblematik

Att bedöma huruvida företagens satta gränsdragning för aktivering kontra omedelbar kostnadsföring är satt på ett lämpligt sätt och om en ökad andel aktivering hade ökat tillförlitligheten i de finansiella rapporterna, är svårt. Det som talar för att de skulle kunna aktivera mer, är att en del av företagen kostnadsför så kallade småprojekt direkt. Troligt är att åtminstone delar av dessa genererar framtida ekonomiska fördelar och därför skulle kunna tas upp i balansräkningen. Av revisorsintervjun framgick dessutom att gammal försiktighet lyser igenom och framtida osäkerhet gör att omedelbar kostnadsföring är lättare att argumentera för än aktivering. Ett av de granskade företagen uppger i årsredovisningen att de i princip kostnadsför allt som inte är direkt kopplat till kundorder.

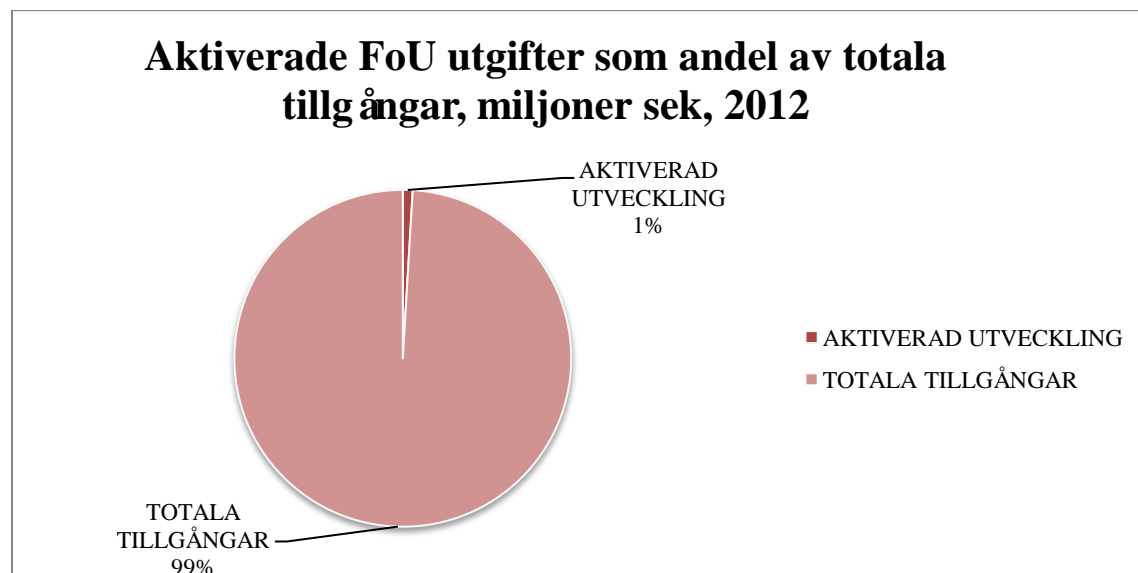
Förutom iakttagelse av försiktighetsprincipen kan en tänkbar orsak till restriktiv aktivering vara resultatdrivet. Tidigare forskning visade på att stora företag ofta kostnadsför en större andel för att pressa ned resultat och därmed också skatten. Möjligheten är mer begränsad hos mindre företag där en ökad kostnadsföring kan innebära ett negativt resultat (Jenkins & Upton, 2001). I denna studie är de studerade företagen större till storlek samtidigt som de redovisar positivt resultat och de har således "råd" att kostnadsföra FoU. Då utgifterna för FoU skapar värde för företaget, skulle en aktivering emellertid ge mer relevant information för användarna. Dock medför aktivering att osäkerheten i rapporten ökar eftersom stora summor kan komma att skrivas ner varje gång ett projekt misslyckas. (Hemlin, 2005).

5.2.4. Redovisningsvalens påverkan på nyckeltalen

Företagens redovisningsval påverkar kostnader, resultat och balansomslutning. Omedelbar kostnadsföring sänker resultatet det aktuella året och aktivering ökar företagets totala tillgångar. Dessa poster influerar i sin tur beräkning av nyckeltal och därmed värderingsmodeller. Därmed påverkas användarnas analysarbete av gjorda redovisningsval. (Ball et al, 1991). Nedanstående diagram visar de sex företagens totala kostnadsförda FoU-utgifter som andel av rörelsens totala kostnader respektive företagens aktiverade FoU-utgifter ställt mot företagets totala tillgångar. Som synes utgör utgifterna för FoU, trots att de är stora i absoluta tal, en väldigt liten andel i jämförelse med företagets övriga verksamhet.

Figur 8. Visar hur stor andel av företagens totala rörelsekostnader som utgörs av kostnadsförd utgifter för FoU. (ABB, 2013C, Atlas Copco, 2013B, Axis, 2013B Electrolux, 2013, Företag X, 2013, Nibe, 2013B). Egen Figur.

Figur 9. Visar hur stor andel av företagens totala tillgångar som utgörs av balanserade aktiverade utgifter för FoU. (ABB, 2013C, Atlas Copco, 2013B, Axis, 2013B, Electrolux, 2013, Företag X, 2013, Nibe, 2013B). Egen Figur.

5.3. Förslag på vidare forskning

En spännande studie kunde vara att ta användarperspektivet ytterligare ett steg och undersöka i vilken utsträckning exempelvis aktieinvestorer eller kreditgivare anser att dess informationsbehov täcks av nuvarande redovisningsmetoder på FoU-området.

En tidsjämförande studie kunde varit intressant ur flera synvinklar. Dels för att bilda sig en uppfattning om framtida utveckling på området, men även att undersöka hur redovisningsvalet omedelbar kostnadsföring kontra aktivering historiskt påverkats av konjunkturen kunde varit ett tänkbart undersökningsområde.

6. SLUTSATS

Denna undersökning syftar till att klargöra hur svenska maskin- och elektroniktillverkare, ur ett användarperspektiv, redovisar FoU-utgifter. Nedan presenteras resultatet av studien, uppdelat på de två forskningsfrågorna, som utgör kärnan för undersökningen.

Hur presenteras utgifterna för FoU i årsredovisningen?

Vid redovisning av FoU-råder, bland svenska maskin- och elektroniktillverkare, en viss brist på både enhetlighet och tydlighet. Granskning av företagens årsredovisningar visar på en variation när det gäller under vilken post tillgångar och kostnader kopplade till FoU är redovisade. Det förekommer rena FoU-poster, men det förekommer också att denna typ av utgifter är inbakat i Kostnadsåda varor. I balansräkningen har företaget tagit upp FoU-tillgången antingen som en enskilt specificerad post alternativt som del av immateriella tillgångar. Merparten specificerar sedan vad som utgörs av FoU-tillgångar i noterna. Denna avsaknad av enhetlighet mellan företagens FoU-redovisning skapar jämförelseproblem för användarna i samband analysarbetet.

Hur hanteras redovisningsvalet omedelbar kostnadsföring kontra aktivering?

Vid uppkommen FoU-utgift ställs företagen inför redovisningsvalet att kostnadsföra direkt eller aktivera som tillgång i balansräkningen. Enligt rådande regelverk ska samtliga utgifter som uppkommer under forskningsfasen kostnadsföras löpande. Aktivering ska ske för projekt som övergått till utvecklingsfas och samtidigt uppfyller ett antal kriterier. Trots denna möjlighet tycks försiktighetsprincipen vara något som är djupt rotat i den svenska redovisningstraditionen. Detta kommer till uttryck i att företagen har en väldigt liten del aktiverade utgifter och har en tendens att hålla igen med aktiveringar. I avvägningen mellan försiktighetsprincip och matchningsprincip lyser försiktighetsprincipen starkare, framförallt när det gäller stora, högpresterande företag liksom de sex bolag som varit en del av denna studie. Under normala omständigheter löper de inte någon större risk att hamna på ett negativt resultat och har därför utrymme för kostnadsföra en stor andel. FoU-utgifterna utgör dessutom en liten del av totala rörelsekostnader, vilket gör att ytterligare kostnadsföring får en begränsad påverkan på resultatet för dessa företag.

Aktiverade FoU-tillgångar skrivs av under förväntad livslängd. I första hand sker linjär avskrivning, men den degressiva metoden förekommer också i syfte att bättre matcha intäkter och kostnader. Dock skiljer periodens längd sig kraftigt åt mellan de studerade företagen. Om detta faktum är ett uttryck för ytterligare brister i jämförbarheten eller att de framtagna produkternas livslängd skiljer sig såpass mycket åt, är dock svårt att avgöra.

Sett ur ett användarperspektiv blir det svårt att avgöra vilket värde FoU-arbetet har haft för företaget då iakttagen försiktighet gör att en liten andel av utgifterna aktiveras. Det skapar också en viss informationsasymmetri mellan insiders och externa användare eftersom det därmed kan finnas en hel del dolda tillgångar i utvecklingsarbetet. Förvaltningsberättelsen blir således ännu viktigare i företag med restriktiv aktivering.

I kriterierna för huruvida en utgift får aktiveras finns en inneboende subjektivitet, vilket skapar ett eget tolkningsutrymme. Det gör att två företag i samma situation kan göra vitt skilda bedömningar. Att företagen hanterar egna bedömningsituationer på olika sätt gör att

redovisningen på detta område tvingas avvika från jämförbarhetsprincipen. Användarnas svårigheter att jämföra finansiell information av forskning och utveckling i redovisningen, kompenseras dock till viss del av att företagens ingående beskrivningar FoU-arbete i förvaltningsberättelsen.

Trots att den praktiska FoU-redovisningen skiljer sig från teorin på vissa punkter, har hanteringen av FoU-utgifter inte så stor påverkan på de finansiella rapporterna hos företagen i studien. Detta beror på att aktiverade och kostnadsförda FoU-utgifter utgör en mycket liten del av företagets totala tillgångar respektive totala rörelsekostnader, vilket medför att de finansiella nyckeltalen inte påverkas av redovisningsvalen i någon större utsträckning. Därmed får inte heller redovisningsvalen någon större inverkan på externa användares värdering av de företag som ingår i denna undersökning.

Sammanfattningsvis kan konstateras att svenska maskin- och elektroniktillverkare har ett genomarbetat system för redovisning av utgifter för FoU. Största problemet på området är att företagen använder tolkningsutrymmet på olika sätt, vilket försvårar jämförbarheten för externa användare. I genomsnitt utgör FoU-utgifterna, trots att stora absoluta summor investeras varje år, en liten del av företagets övriga verksamhet, vilket gör FoU-redovisningens påverkan på de finansiella nyckeltalen begränsad.

Källförteckning

Artiklar

Ball, R., Thomas, R.E. & McGrath, J. (1991). Influence of R&D accounting conventions on internal decision making of companies. *R&D Management*, vol 21, No 4.

Cazavan-Jeny, A & Jeanjean, T (2006) The Negative Impact of R&D Capitalization: A Value Relevance Approach, *European Accounting Review* Vol. 15, No. 1, 37–61

Ciftci, M, Cready, W & Ali, A (2012) Market Underestimation of the Implications of R&D Increases for Future Earnings: The US Evidence, *Journal of Business Finance & Accounting Conference Special Issue*, Volume 39, Issue 3-4, pages 289–314, April/May

Drebin, A. R. (1966). Accounting for Proprietary Research. *The Accounting Review*, July.

Dreyer, B. (1998). Kampen for tilvaerelsen-et stadium av overlevelsestrategier I firskeindustrien. *Norges fiskerihøgskole, Universitetet I Tromsø*

Grindley, F.W. (1974). "Accounting for R&D Costs". *Financial Executive* April.

Healy, P, M. Stewart. Myers, C, S & Howe, D, C (2002) R&D Accounting and the Tradeoff Between Relevance and Objectivity. *Journal of Accounting Research* Vol. 40 No. 3 June

Hunter, G. Evans, N. & Price, J. (2011). Internal Intellectual Assets: A Management Interpretation, *Journal of Information, Information Technology, and Organizations* 6, 1-12.

Jenkins, E. & Upton, W. (2001). Internally generated intangible assets: Framing the discussion, *Australian Accounting Review*, 11(2), 4-11.

Lev, B. (2003). Remarks on the measurement, valuation, and reporting of intangible assets, *Economic Policy Review*, Federal Reserve Bank of New York, 9, 17-22.

Milburn, J.A. (1968). "A look at problems in research and development accounting". *Canadian Chartered Accountant*, June.

Oswald, D. & Zarowin, P. (2007). Capitalization of R&D and the Informativeness of Stock Prices, *European Accounting Review*, 16(4), 703-726

Penman, S, H (2009) Accounting for Intangible Assets: There is Also an Income Statement, *ABACUS*, Vol. 45, No. 3, 2009

Powell, S (2003) Accounting for intangible asset: current requirements, key players and future directions. *European Accounting Review* 2003, Vol. 12 Issue 4

Theodore, S (1994) The Accounting Based Valuation of Corporate R&D
The Accounting Review, 01/1994, Volym 69, Nummer 1

Tångring, J. Svenska elektronikföretag patenterar plötsligt allt mer. Elektroniktidningen.
http://etn.se/index.php?option=com_content&view=article&id=55762&catid=29:nyheter&Itemid=171)

Ödman, P & Winqvist, D (2002) immateriella anläggningstillgångar - En handledning om redovisning av immateriella anläggningstillgångar vid statliga myndigheter <http://www.esv.se/PageFiles/1788/immateriella-anlaggningstillgangar.pdf>

Böcker

Artsberg, K (2005) *Redovisningsteori policy och praxis*, Erlanders Berling, upplaga 2:1

Far Akademi (2011) IFRS – Volymen 2011, Far Akademi AB: Stockholm

Larsen, K, A, (2009) *Metod helt enkelt - en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, Gleerups utbildning AB: Malmö

Marton, J, Lumsden, M, Lundqvist, P, Pettersson, A & Rimmel, G (2013) *IFRS - i teori och praktik*. Stockholm : Sanoma Utbildning

Smith, D (2006) *Redovisningens Språk*, uppl.3. Lund: Studentlitteratur.

Trost, J (2010) *Kvalitativa intervjuer*, fjärde upplagan, Lund: Studentlitteratur

Utredningar och undersökningar

Hemlin, J (2005) *Redovisning av utgifter för forskning och utveckling – en metodstudie*, Östersund: Mittuniversitetet

OECD (2002) *The measurement of scientific and technological activities: proposed standard practice for surveys on research and experimental development: Frascati manual*

SCB (2012) *Forskning och utveckling inom företagssektorn*, hämtad 2013-04-03 från:
http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_304411.aspx

Träcklare, B, Karlström, L (2012) *Redovisningsval i läkemedelsföretag – Hur noterade läkemedelsföretag i Sverige redovisar utgifter för forskning och utveckling* hämtad: 26/4 från:
<http://hdl.handle.net/2077/30160>

Företagsinformation

ABB (2013A). Hemsida. Hämtad 2013-04-12 från [Abb.se](http://abb.se)

ABB (2013B). Hemsida. Hämtad 2013-04-12 från: <http://new.abb.com/about/abb-in-brief>

ABB (2013C) Årsredovisning. Hämtad 2013-04-12 från:
<http://www.abb.se/cawp/abbzh259/52660b65466a49a7c1257928002d44ab.aspx>

Atlas Copco (2013A). Hemsida. Hämtad 2013-04-12 från: atlascopco.se

Atlas Copco (2013B). Årsredovisning. Hämtad 2013-04-10 från

<http://www.atlascopco.com/us/Investorrelations/>

Axis (2013A). Hemsida. Häntad 2013-05-20 fr å axis.se

Axis (2013B). Årsredovisning. Häntad 2013-05-20 fr å
http://www.axis.com/files/annual_reports/2012annual_sv.pdf

Electrolux(2013A). Hemsida. Häntad 2013-04-10 fr å electrolux.se

Electrolux (2013B). Årsredovisning. Häntad 2013-04-10 fr å
<http://group.electrolux.com/sv/electrolux-arsredovisning-2012-3603/>

Företag X (2013). Årsredovisning. Häntad 2013-04-10 fr å företagets hemsida.

Nibe (2013A). Hemsida. Häntad 2013-04-10 fr å <http://www.nibe.com/sv/Om-NIBE/>.

Nibe (2013B). Årsredovisning. Häntad 2013-04-23 fr å
http://www.nibe.com/upload/nibe_industries/pdf/2013/GB_ARV12_webb.pdf

Intervjuer

Fredrik Tjäder, Business Controller med ansvar för forskning och utveckling på Axis, 30/5-2013

Björn Andersson, redovisningsansvarig på Electrolux i Stockholm, 26/4-2013

XX, R&D Finance Process Expert på Företag X, 17/5-2013

Johan Palmgren, auktoriserad revisor och partner på PWC i Göteborg, 7/5- 2013

Bilaga 1 – Intervjufrågor Företag

Forskning kontra Utveckling

- Hur skiljer ni på forskning och utveckling i olika projekt?
- Finns tydliga gränser mellan vad som är forskning och vad som är utveckling?
- Vem har satt dessa gränser och hur är de beskrivna?
- Tycker ni att det finns någon form av problematik inom detta område?

Aktivera kontra Kostnadsföra

- Hur avgörs vilka utgifter som ska kostnadsföras och vad som ska aktiveras?
- Vilka resonemang ligger till grund för beslutet?
- Vilka avvägningar måste göras? Gör det exempelvis skillnad på små och stora projekt?
- Tycker ni att det finns någon form av problematik inom detta område?

Effekter

- Har tidigare aktivering av utvecklingskostnader haft negativa effekter på ert framtida resultat dvs. kostnaderna har överstigit intäkterna?
- Några andra effekter redovisning av FoU har?
- Tycker ni att det finns någon form av problematik inom detta område?

Övrigt

- Är det något ytterligare du vill tillägga?

Bilaga 2 - Intervjufrågor Revisor

Forskning och Utveckling

- Hur avgör företagen vad som är forskning och vad som är utveckling?

Aktivering/Omedelbar kostnadsföring

- Hur avgörs vilka utgifter som ska kostnadsföras eller aktiveras?
- Vilka resonemang ligger till grund för beslutet?
- Vilka avvägningar måste göras?
- Gör det exempelvis skillnad mellan små och stora projekt?
- Finns det någon problematik på detta område?